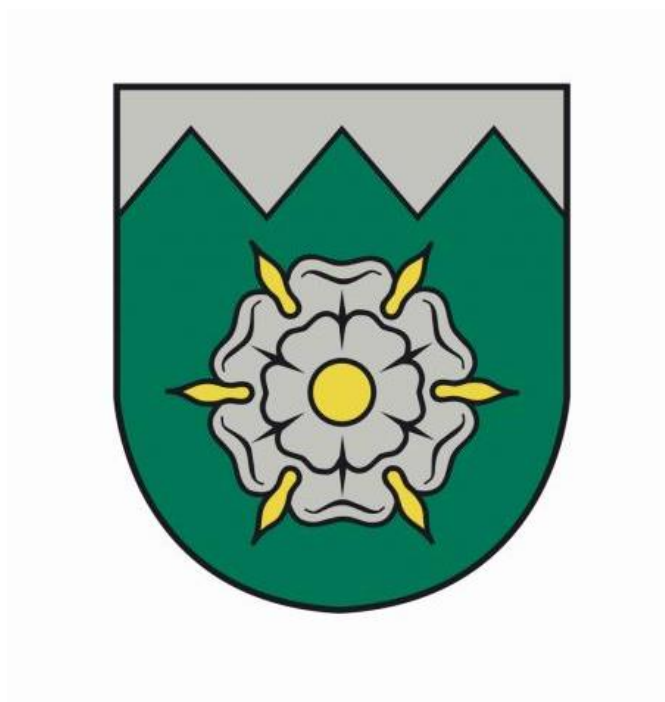

**TUKUMA NOVADA
KULTŪRVIDES ATTĪSTĪBAS
PLĀNS
2020.-2025. GADAM**

**PAŠREIZĒJĀS SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS
UN ANALĪZE**

Tukuma novada Dome

2020

Saturs

Ievads.....	3
1. PAŠREIZĒJĀ situācija.....	5
1.1. Novada vispārīgs raksturojums.....	5
1.2. Apdzīvojuma struktūra	7
1.3. Sasniedzamība.....	10
1.4. Dabas un kultūrvēsturiskais mantojums (teritorijas, objekti, personības).....	11
1.5. Kultūras nozares raksturojums Tukuma novadā	14
1.5.1. Institucionālā sistēma Tukuma novadā	14
1.5.2. Kultūras nozares finansiālais modelis	16
1.5.3. Kultūras nozares izdevumu struktūra	17
1.5.4. Kultūras apakšnozaru raksturojums	20
1.5.5. Profesionālā māksla un literatūra	45
1.5.6. Kultūras nami, amatiermāksla, baznīcas, estrāde	46
1.5.7. Kultūras pasākumi	53
1.5.8. Tukuma pilsētas zīmols	56
2. Iedzīvotāju aptauja	58
3. Tukuma novada kultūrvides SVID analīze	61
4. Terminu skaidrojumi un lietotie saīsinājumi.....	64

IEVADS

Tukuma novada kultūrvides attīstības plāns 2020.-2025. gadam ir vidēja termiņa (6 gadiem) plānošanas dokuments, kas izstrādāts, pamatojoties uz Tukuma novada ilgtspējīgas attīstības stratēģiju līdz 2033. gadam (IAS) un Tukuma novada attīstības programmu 2015.-2021. gadam, kuru ietvaros kultūras nozares attīstība Tukuma novadā nav noteikta kā prioritāte, bet ir noteikta kā viens no rīcības virzieniem. Nosakot Tukuma novada nākotnes attīstības vīziju, IAS teikts, ka saglabātais dabas un kultūrvēsturiskais mantojums – latviskā vide, gleznās ainavas, interesantie objekti un tradīcijas, kā arī jaunievedumi nodrošinās gan dzīves vides augstu kvalitāti iedzīvotājiem, gan novada apmeklētāju skaita palielināšanos un tūrisma nozares plaukšanu. To veicinās arī aktīvā sadarbība ar kaimiņu un citām pašvaldībām pievilcīgu un interesantu maršrutu izstrāde, kopīgu pasākumu organizēšana un viesu piesaiste. Ar kultūras nozari saistītās aktivitātes iekļaujas arī citu nozaru attīstības uzdevumos – izglītības, tūrisma, sporta un aktīvās atpūtas, kas noteiktas Tukuma novada attīstības programmā 2015.-2021. gadam.

Tukuma novada kultūrvides attīstības plāns 2020.-2025. gadam izstrādāts laikā, kad valstī tiek īstenota administratīvi teritoriālā reforma (ATR). Plānošanas dokuments sagatavots Tukuma novada teritorijai, kas noteikta atbilstoši 2008. gada 18. decembrī pieņemtajam Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likumam. Plāna izstrādē nav vērtēta situācija pēc ATR īstenošanas, t.i., pēc 2021. gada pašvaldības vēlēšanām, kad Tukuma novadu veidos Tukuma, Kandavas, Jaunpils un Engures novadi.

Lai izvērtētu Tukuma novada kultūras nozares attīstības perspektīvas un sagatavotu Tukuma novada kultūrvides attīstības plānu 2020. 2025. gadam, dokumenta izstrādē izmantota sekojoša informācija un metodes:

- saistīto plānošanas dokumentu analīze;
- Tukuma novada kultūras nozares esošās situācijas izvērtējums, attīstības priekšlikumu apkopošana un analīze;
- statistikas datu un pārskatu analīze, izmantojot Tukuma novada attīstības programmu 2015.-2021. gadam, Tukuma novada Domes gada pārskatus, ikgadējos kultūras nozares statistikas datus, kā arī citu iestāžu un publiskajā telpā pieejamo informāciju;
- intervijas ar kultūrvides veidošanā iesaistītajiem pašvaldības un citu institūciju speciālistiem, nevalstiskām organizācijām, uzņēmējiem;
- tematisko darba grupu un semināru dalībnieku diskusiju rezultāti;
- kultūras nozares speciālistu un ekspertu iesaiste.

Tukuma novada kultūrvides attīstības plāns 2020.-2025. gadam tiek izstrādāts Eiropas Savienības (ES) pētniecības projekta ROBUST (jeb Lauku – pilsētu mijiedarbe abpusējai attīstībai) ietvaros. Projekta virsmērķis ir uzlabot izpratni par lauku un pilsētu mijiedarbību.

Tukuma novadā projekta mērķis ir izveidot, saglabāt un veicināt reģiona daudzveidīgo kultūras dzīvi. Viens no uzdevumiem ir izstrādāt pirmo Tukuma novada kultūras nozares attīstības plānošanas dokumentu.

Sadarbojoties ar ROBUST partneriem, tika noteikti galvenie virzieni kultūras nozares attīstības plāna izstrādē, un 2019. gada 28. martā Tukuma novada Domes sēdē pieņemts lēmums “Par “Tukuma novada kultūrvides attīstības plāna 2020.-2025. gadam” izstrādes uzsākšanu”.

Tukuma novada kultūrvides attīstības plānu 2020. - 2025. gadam veido sekojošas sadaļas:

Pašreizējās situācijas raksturojums un analīze: sniedz vērtējumu par kultūras nozares līdzšinējām attīstības tendencēm Tukuma novadā un ietver SVID analīzi. Situācijas analīzei izmantoti valsts kultūrpolitikas dokumenti, pašvaldību darbības politikas dokumenti, pašvaldības

rīcībā esošā un citu institūciju sniegtā informācija, pašvaldības kultūras iestādēs un privātajā sektorā nodarbināto intervijas, iedzīvotāju aptaujas un darba grupu rezultāti, statistikas datu analīze, publiski pieejamā informācija, kā arī Tukuma novada kultūras nozares un pašvaldības speciālistu izstrādātā SVID analīze un darba grupu rezultātu apkopojums.

Stratēģiskā daļa: izstrādāta, pamatojoties uz esošās situācijas analīzi, tajā ir definēta kultūras attīstības vīzija novadā, noteikti stratēģiskie mērķi, rīcību virzieni, uzdevumi un darbības stratēģisko mērķu sasniegšanai.

Rīcības plāns: izstrādāts, lai izpildītu Stratēģiskajā daļā izvirzītos uzdevumus, nosakot konkrētās darbības noteikto uzdevumu īstenošanai.

Plāna īstenošanas uzraudzība: nosaka Tukuma novada kultūrvides attīstības plāna 2020.-2025. gadam ieviešanas rādītājus un uzraudzības sistēmu.

1. PAŠREIZĒJĀ SITUĀCIJA

Kultūrvīdi un tās attīstību kādā teritorijā nosaka un ietekmē dažādi apstākļi – gan tādi, kas saistīti ar kultūras un mākslinieciskās jaunrades procesiem, gan tādi, kas veido šo procesu kontekstu jeb fonu. Svarīgākie kultūrvides procesus veidojošie faktori ir teritorijas daba un vēsture, kultūrvēsturiskais mantojums, apdzīvojuma struktūra, demogrāfiskie un sociālie rādītāji, notikumi, personības, kultūras dzīvi ietekmējošā infrastruktūra – transports, objektu inženiertehniskais stāvoklis, globālās informācijas pieejamība. Savukārt kultūras norišu izvērtēšanā svarīga ir dažādu statistikas datu analīze.

1.1. Novada vispārīgs raksturojums

Tukuma novads izveidots 2009. gadā administratīvi teritoriālās reformas ietvaros, apvienojot 11 bijušā Tukuma rajona pašvaldību administratīvās teritorijas – Tukuma pilsētu, Degoles, Džūkstes, Irlavas, Jaunsātu, Pūres, Lestenes, Sēmes, Slampes, Tumes un Zentenes pagastus. Novada administratīvais centrs ir Tukuma pilsēta, kam pilsētas tiesības ir kopš 1795. gada. Pilsēta un 10 pagasti šobrīd ir novada teritoriālās vienības (skat. 1. attēlu).

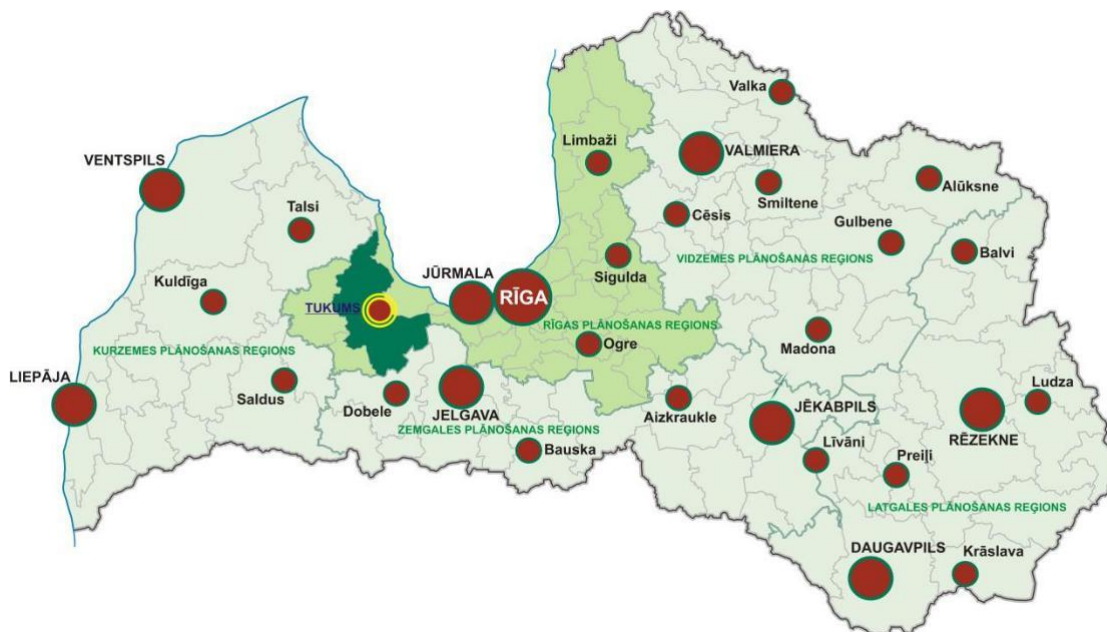
1. attēls. Tukuma novada teritorija un tā teritoriālās vienības (avots – Tukuma novada attīstības programma 2015.-2021. gadam)

Tukuma novada teritorija atrodas Latvijas vidusdaļas rietumu malā. Novada teritorija robežojas ar deviņu pašvaldību teritorijām. Tās ir Engures, Jaunpils, Kandavas, Talsu, Mērsraga, Dobeles, Jelgavas un Babītes novadi un Jūrmalas pilsēta.

Attālums no Tukuma līdz galvaspilsētai Rīgai ir 65 km, līdz Talsiem – 56 km, Jelgavai – 54 km, Dobelei – 45 km, Saldus – 72 km, Kuldīgai – 96 km, Ventspilij – 125 km, Liepājai – 168 km.

Tukuma novads ietilpst Rīgas plānošanas reģionā, savukārt teritoriju grupējumā pa statistikas reģioniem Tukuma novads ietilpst Pierīgas reģionā. Valsts attīstības plānošanas dokumentos Tukuma pilsētai, kā novada centram, noteikts reģionālas nozīmes attīstības centra statuss (2. attēls). Tukuma pilsētas apkalpes un ietekmes areāls ir lielāks par pašvaldības administratīvo teritoriju. Novada kaimiņu pašvaldības ietilpst Rīgas, Zemgales un Kurzemes plānošanas reģionos.

Novada kultūrvēsturiskā piederība ir Kurzemes un Zemgales reģioniem.

2. attēls. Tukuma novads un plānošanas reģioni Latvijā, starptautiskas, valsts un reģionālas nozīmes attīstības centri (Avots – Tukuma novada attīstības programma 2015.-2021. gadam)

Tukuma novada teritorijas platība ir 1194 km². Pēc platības Tukuma novads ir lielākais novads Rīgas plānošanas reģionā un vienpadsmitais lielākais Latvijā.

Tukuma novads ir jaukts pilsētas un lauku novads. Tukuma pilsētas platība ir 13,4 km² un tā aizņem 1,1% no novada teritorijas platības, desmit pagastu platība ir 1180,6 km².

1.2. Apdzīvojuma struktūra

Tukuma novadam raksturīga daudzveidīga apdzīvojuma struktūra, ko veido Tukuma pilsēta ar samērīga mēroga urbāno telpu, dažāda lieluma ciemi un lauku telpa ar tai raksturīgo viensētu apdzīvojumu pagastu teritorijās.

Tukuma novada administratīvais centrs – Tukuma pilsēta – ir reģionālās nozīmes attīstības centrs, un tā darbības un attīstības ietekme ir plašāka par novada teritoriju. Pilsētā pieejamos publiskos un privātos pakalpojumus izmanto arī blakus novadu iedzīvotāji un uzņēmumi.

Tukuma pilsēta ir izteikts novada nozīmes attīstības centrs, kurā dzīvo vairāk nekā puse novada iedzīvotāju. Apdzīvoto vietu izvietojums, transporta infrastruktūra un sociālās infrastruktūras tīkls pamatā veidots tā, ka, ja pakalpojums nav pieejams pagasta centrā, tad tas tiek saņemts Tukumā.

Novada ciemos ir koncentrētas mājokļu teritorijas ar kvalitatīvu dzīves vidi, nodrošinot ikdienas un publisko pakalpojumu saņemšanu, sabiedriskās aktivitātes un darba vietas vietējās kopienas un pieguļošās lauku teritorijas iedzīvotājiem.

Tukuma novada attīstības plānošanas dokumentos trīs pagastu centru ciemi noteikti kā novada nozīmes specializētie attīstības centri – Pūre kā ekonomiskais centrs ārpus Tukuma pilsētas ar nozīmīgu darba vietu skaitu; Irlava kā sociālo pakalpojumu centrs; Slampe kā kultūras centrs.

Saskaņā ar Pilsotības un migrācijas lietu pārvaldes (PMLP) datiem 2020. gada sākumā Tukuma novadā dzīvoja 29 943 iedzīvotāji, kas ir 1,44% no Latvijas iedzīvotāju kopskaita (2 083 363) un 2,9% no Rīgas reģiona iedzīvotāju skaita. Iedzīvotāju skaita ziņā Tukuma novads ir trešais lielākais novads valstī un otrs lielākais Rīgas reģionā.

Līdzīgi kā citviet Latvijā, arī Tukuma novadā iedzīvotāju skaits sarūk gan negatīvas dabiskās kustības, gan migrācijas rezultātā, kas ir izteikti dominējoša. Lielākais iedzīvotāju skaits Tukuma novadā koncentrējies Tukuma pilsētā – 18 320, mazākais iedzīvotāju skaits ir Zentenes pagastā – 499 (PMLP dati uz 01.01.2020). Tukuma novada iedzīvotāju skaita izmaiņas pa teritoriāli administratīvajām vienībām skatāmas 1. tabulā.

1. tabula.

Iedzīvotāju skaita izmaiņas Tukuma novada pagastos un pilsētā 2015.-2020. gadā (datu avots – PMLP)

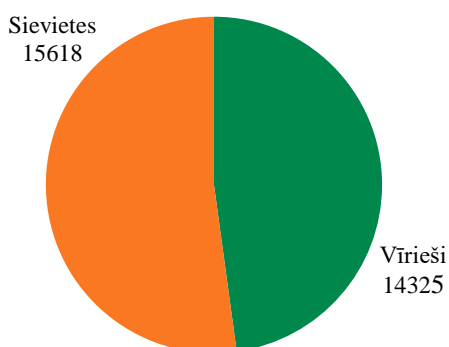
Iedzīvotāju skaits pašvaldībā pa gadiem uz 1. janvāri								
Pagasts, pilsēta	Gads	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Izmaiņas 6 gados
Degole		677	685	693	667	657	662	-15
Džūkste		1499	1481	1441	1416	1434	1418	-81
Irlava		1510	1502	1478	1421	1394	1375	-135
Jaunsāti		984	982	958	932	900	881	-103
Lestene		670	662	658	662	647	636	-34
Pūre		1537	1482	1443	1441	1421	1397	-140
Sēme		1288	1265	1260	1242	1243	1208	-80
Slampe		2020	1970	1932	1875	1855	1831	-189

Tume	1852	1806	1795	1763	1744	1716	-136
Zentene	530	532	511	510	500	499	-31
Tukums	19099	18923	18587	18414	18436	18320	-779
Kopā novadā	31666	31290	30747	30343	30231	29943	-1723

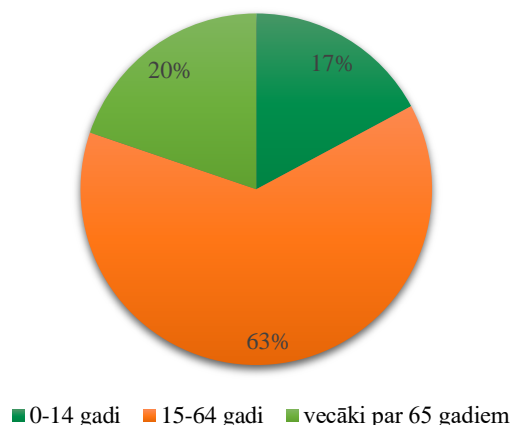
Iedzīvotāju skaits samazinās gan Tukuma pilsētā, gan novada pagastos, bet Tukuma pilsētā nedaudz lēnāk nekā pagastos kopumā, un līdz ar to pilsētas iedzīvotāju īpatsvars novadā nedaudz pieaug – 2015. gadā pilsētā dzīvoja 60,31%, bet 2020.gadā 61,18% no novada kopējā iedzīvotāju skaita.

52,2% no Tukuma novada iedzīvotājiem 2020.gada sākumā bija sievietes, 47,8% – vīrieši (3. attēls), savukārt 17,2% iedzīvotāju bija vecumā no 0-14 gadiem, 63,0% – darbspējīgā vecumā no 15-64 gadiem, 19,8% – vecāki par 65 gadiem. Iedzīvotāju dzimuma un vecuma struktūrai, kā arī etniskajam sastāvam ir liela nozīme kultūrvides attīstībā, jo nepieciešams atbilstošs piedāvājums katras iedzīvotāju grupas interesēm un iespējām.

Iedzīvotāju skaits pēc dzimuma (cilv.)

Iedzīvotāju skaits pēc vecuma grupām (cilv.)

3. attēls. Iedzīvotāju dzimuma un vecuma struktūra Tukuma novadā uz 01.01.2020

Tukuma novadam ir raksturīgs salīdzinoši viendabīgs iedzīvotāju etniskais sastāvs – 85,7% iedzīvotāju ir latvieši. Latvijā latviešu tautības iedzīvotāju īpatsvars attiecībā pret iedzīvotāju kopskaitu 2019. gadā bija 62,3%. Tukuma novadā pēdējo piecu gadu laikā ir stabila tendence katru gadu nedaudz palielināties latviešu tautības iedzīvotāju īpatsvaram.

2. tabula. Iedzīvotāju sadalījums pēc tautības uz 01.2019., atsevišķu tautību īpatsvars, % (CSP dati)

Latvieši	Čigāni (romi)	Baltkrievi	Igauni	Krievi	Lietuvieši	Poļi	Ukraini	Vācieši	Citas tautības
85.8	0.6	2.1	0.0	7.8	0.9	0.8	1.1	0.1	0.7

Pēc tautas skaitīšanas datiem Tukuma novadā iedzīvotājiem vecumā virs 15 gadiem augstākā izglītība ir 16,6% (Latvijā – 22,8%), profesionālā vidējā vai arodizglītība ir 27,8% (Latvijā – 30,2%).

Bezdarba līmenis 2019. gada 31. decembrī Tukuma novadā pēc Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA) datiem bija 5,3% (Latvijā – 4,9%). Dati NVA tiek aktualizēti katru mēnesi, kuros redzams, ka bezdarba līmenis Tukuma novadā vasarā un rudens sākumā samazinās līdz 4,7%, bet ziemā pieaug līdz 5,4%, kas saistīts ar vairāku jomu, t.sk. tūrisma un lauksaimniecības, sezonalitāti. Ienākumu neregularitāte ietekmē arī patēriņa struktūru, t.sk. kultūras pasākumu apmeklējumus.

1.3. Sasniedzamība

Droša, ērta un ātra saasniedzamība ir viens no būtiskākajiem jebkuras teritorijas un vietas attīstības faktoriem, sevišķi svarīgi tas ir ekonomikas attīstībai, kas ietekmē arī kultūras norišu pieejamību un kvalitatīvu dzīves vidi iedzīvotājiem.

Tukuma novadam ir stratēģiski izdevīgs novietojums valstī, optimāls savienojumu tīkls ar Rīgu un citiem lielākajiem attīstības centriem. Tukums ir viens no Rīgas plānošanas reģiona transporta organizācijas centriem (ārpus Rīgas) – ar autoceļu un dzelzceļa satiksmes transporta iespējām.

Tukuma novadu šķērso divi starptautiskas nozīmes multimodāli transporta koridori Rīga – Ventspils un Rīga – Liepāja. Autoceļš Rīga – Ventspils ir iekļauts TEN-T pamattīklā, perspektīvā ap to paredzēts paplašināt industriālo telpu – transporta, loģistikas un citu saistītu pakalpojumu un apstrādes rūpniecības attīstībai. Teritorijas attīstība pie Rīgas – Liepājas autoceļa pamatā saistīta ar lauksaimniecību.

Nozīmīgs Tukuma novada transporta infrastruktūru ietekmējošs objekts ir Jūrmalas lidosta, kura atrodas Engures novada Smārdes pagasta teritorijā. Lai arī Jūrmalas lidosta neatrodas Tukuma novada teritorijā, Tukuma novads ir ieinteresēts lidostas attīstībā.

Paredzams, ka nākotnē pieaugs pasažieru dzelzceļa satiksmes nozīme un tas būs viens no galvenajiem sabiedriskā transporta veidiem satiksmē starp galvaspilsētu un Tukuma pilsētu.

Tukumā kā transporta organizācijas centrā plānots izveidot vienotu mobilitātes centru, kas savienos dzelzceļu, dažāda mēroga autosatiksmi, velosatiksmi ar ērtām autostāvvietām un velo novietnēm (*Park and Ride*). Teritorija ap šo centru būs perspektīva dažādu pakalpojumu attīstībai, t.sk. kultūras norišu pieejamībai.

Rīgas plānošanas reģionā 2019. gadā izstrādāta Rīgas metropoles areāla mobilitātes telpiskā vīzija (pieejama tīmekļa vietnē <http://rpr.gov.lv>), kura gan nerisina vietējo pašvaldību autoceļu tīkla problēmas un kvalitātes jautājumus. Nereti autoceļu sliktais stāvoklis var būt šķērslis dabas un kultūras objektu saasniedzamībai.

Tukuma novada administratīvajā teritorijā 2019. gadā tika nodrošināti ap 40 sabiedriskā transporta maršruti – informācija par tiem pieejama Rīgas plānošanas reģiona tīmekļa vietnes <http://rpr.gov.lv/> sadaļā “Darbības jomas/Sabiedriskais transports/Maršrutu tīkls/Tukuma maršrutu tīkls”, bet autobusu kursēšanas grafiki pieejami portālā www.1188.lv. Lielākais sabiedriskā transporta pakalpojumu nodrošinātājs vietējās nozīmes maršrutu tīklā ir SIA “Tukuma auto”. Tukumā pakalpojumus sniedz arī licencēti taksometri.

Lai arī Tukuma novada teritorijā ir pietiekami labi attīstīts transporta infrastruktūras tīkls, sabiedriskā transporta pakalpojumi pilnībā nenodrošina iedzīvotāju pārvietošanos novada teritorijā kultūras pasākumu apmeklēšanai, kultūrizglītības un interešu izglītības pieejamībai. Problemātiska ir arī pasākumu organizatoru un dalībnieku nokļūšana uz un no pasākumiem.

1.4. Dabas un kultūrvēsturiskais mantojums (teritorijas, objekti, personības)

Saglabātas un kārtībā uzturētas novada dabas, kultūrvēsturiskās un ainaviski vērtīgās teritorijas ir būtisks resurss pievilcīgai Tukuma novada dzīves telpas, rekreācijas un tūrisma attīstībai. Dabas un kultūrvēsturiskais mantojums ir nozīmīgs nacionālās identitātes saglabāšanas elements.

Tukuma novadam raksturīga ir dabas teritoriju daudzveidība. Novada dabas teritoriju telpisko struktūru lauku teritorijā veido lauksaimniecības zemes, pļavas, meži, purvi un ūdeņi.

Novada teritorijā ir četras Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas (*Natura 2000*) – Ķemeru nacionālais parks, kas ir arī valsts nozīmes īpaši aizsargājama dabas teritorija, dabas parks “Engures ezers”, dabas liegums “Riesta-Džūkstenes purvs” un dabas liegums “Tumes meži”.

Gleznainajos Viesatas upes krastos Irlavas pagastā iespējams izstaigāt dabas un izziņas taku – “Viesatas upesloki” un apskatīt dižo Spuņņakmeni, Zentenes pagastā – Jāņupītes dabas taku. Nozīmīgs dabas mantojums novada teritorijā ir Kaives Senču ozols, Latvijā lielākā ogu īve, vecākais kokveida rododendrs, garākā Holandes liepu aleja, Ķemeru nacionālais parks un dendroloģiskie stādījumi – “Vāgnera dārzs” un “Lauksargi”.

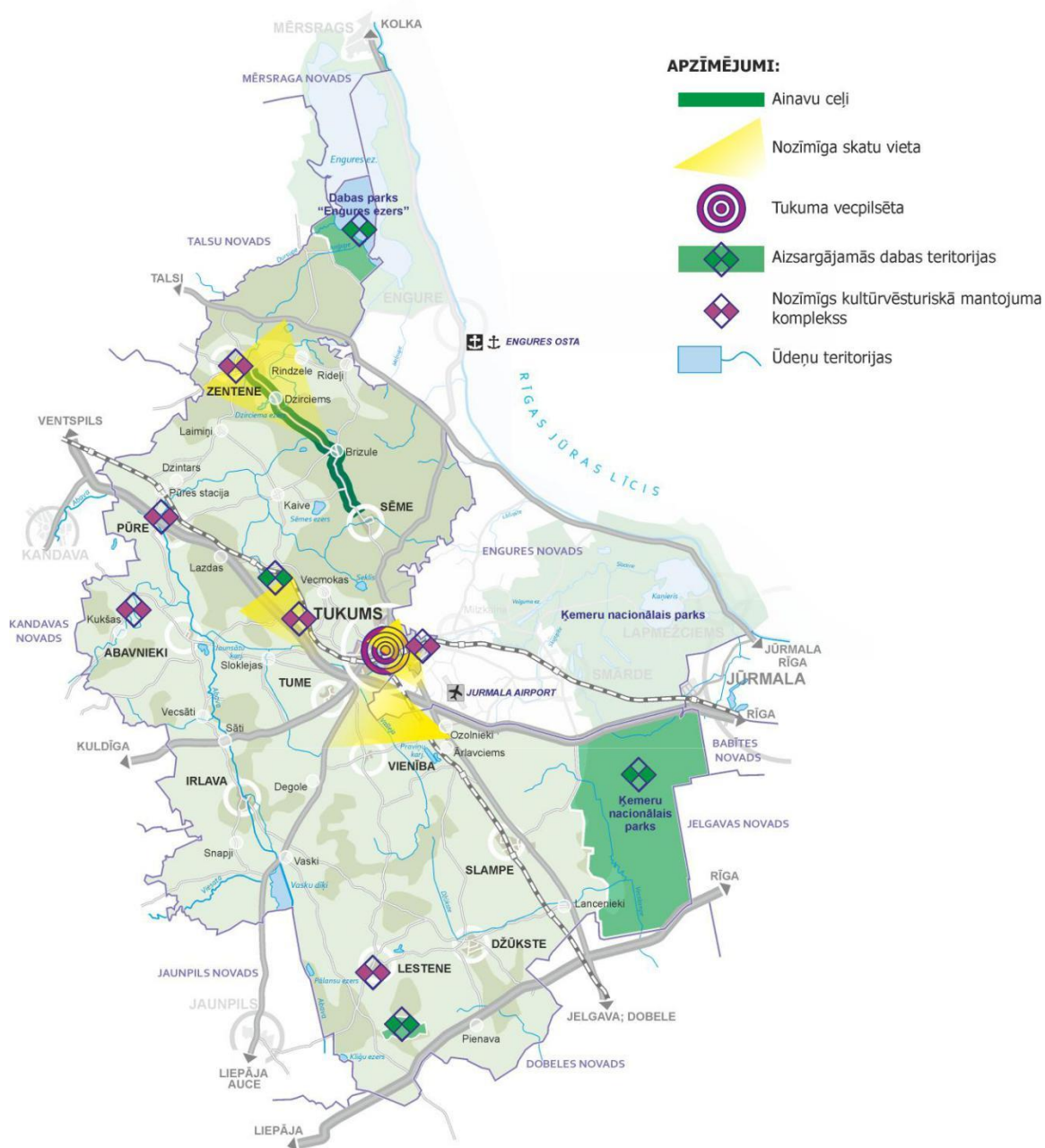
Tukuma novada teritorija ir bagāta ar kultūrvēsturiskā mantojuma objektiem – ar kompleksām apbūves un tās vides kopām. Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā (pieejams Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes tīmekļa vietnē <https://mantojums.lv>) iekļauti 70 dažādi kultūras pieminekļi, to skaitā ir muižu kompleksi, baznīcas, senkapi, pilskalni, nozīmīgu personību mājas, zemnieku sētas, gan arī atsevišķi elementi – ērģeles, krāsnis, vitrāžas. Nozīmīgākie kultūrvēsturiskie objekti novadā ir Tukuma vecpilsēta, Tukuma Vecā aptieka, Tukuma viduslaiku pils, Tukuma pils tornis un ārsienas fragments, Durbes pils, Jaunmoku pils, Kukšu muiža, Lestenes Brāļu kapu komplekss, Džūkstes Lancenieku skola – Ansa Lerha-Puškaiša dzīves vieta, Tukuma, Sātu, Irlavas un Lestenes baznīcas. Novada attīstībai ir svarīgi, lai šie kompleksie kultūrvēsturiskā mantojuma objekti tiktu saglabāti, pienācīgi uzturēti un sabiedrībai pieejami.

Dažādās dabas teritorijas, kultūrvēsturiskie objekti, izveidotā apbūve un apstādījumi veido novada ainavas daudzveidību – Ziemeļkurzemes pauguraines pakalni un lejas, līdzenumi, mozaīkveida ainavas pagastos, pakalnu pilsētas ainava Tukumā, ābeļdārzi un augļu dārzi ceļu malās, alejas (liepu, papeļu, kastaņu, ābeļu), baznīcas, muižas un pilis. Attīstībai nozīmīga gan cilvēku veidota ainava, gan dabas ainavas (skat. 4. attēls).

Novadā vērtīgākās ainavu teritorijas ir gleznainās skatu vietas jeb ainavu koridori Rīgas-Ventspils autoceļu posmā ap Jaunmoku pili, iebraukšana Tukuma pilsētā pa Jelgavas-Tukuma ceļu ar skatu uz vecpilsētu, skats uz Tukumu no Tukuma-Lestenes autoceļa un Tukuma-Zentenes autoceļa posms no Sēmes līdz Zentenei. Nākotnē Sēmes-Zentenes ceļa posms attīstāms kā ainavu ceļš, uzlabojot seguma kvalitāti, saglabājot ceļa līkumainību un sakārtojot ainavu ap to, nozīmīgajās skatu vietās izvirzot nosacījumus, ka jaunai apbūvei jāiekļaujas vietai raksturīgajā ainavā.

Lai nodrošinātu dabas, ainavas un kultūrvēsturiskā mantojuma efektīvāku izmantošanu novada saimniecības attīstībai, jāpaplašina tūrisma piedāvājums, produktu daudzveidība un infrastruktūra, tai skaitā viesnīcas, viesu nami un citas viesu izmitināšanas vietas, un jāpilnveido tūrisma pakalpojumi un to kvalitāte.

Kultūrvēsturisko teritoriju un ainavas saglabāšana sekmē iedzīvotāju nacionālās pašapziņas vairošanu un piederības sajūtu novadam. Atbalstāma tūrisma infrastruktūras veidošana un paplašināšana, kas cieši saistīta ar kultūrvidi.

4. attēls. Aizsargājamās dabas teritorijas, kultūrvēsturiski nozīmīgās un ainaviski vērtīgās teritorijas Tukuma novadā (avots – Tukuma novada Ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2033. gadam)

Vietas kultūrvēsturisko vērtību nosaka arī talantīgi un radoši cilvēki, personības, kurām bijusi vai joprojām ir liela nozīme vēstures un kultūrvides veidošanā.

Tukuma bibliotēka 2005. gadā veica Tukuma novadnieku apzināšanu, kā rezultātā izveidots novadnieku saraksts, kurš bija kā pamats novadnieku enciklopēdijas veidošanai 2006. gadā. Pēc Tukuma bibliotēkas statistikas datiem 01.01.2020. novadnieku enciklopēdijā, kas pieejama Tukuma bibliotēkas tīmekļa vietnē <http://biblioteka.tukums.lv/pakalpojumi/elektroniskais-kopkatalogs/novadpetnieciba/> izveidoti 1293 bibliogrāfiskie ieraksti un pievienotas 645 biogrāfijas. Ierakstos atrodami galvenie dati par personu – darbības joma, saistība ar Tukuma

novadu, dzīves dati, skolas un citas iestādes, kuras saistītas ar novadnieku. Tukuma novadnieku enciklopēdija papildina meklēšanas iespējas bibliotēku informācijas sistēmas ALISE novadpētniecības datubāzē, jo bibliogrāfiskajam ierakstam tiek pievienota anotācija, kurā ir atrodama personas biogrāfija ar klāt pievienotu literatūras sarakstu par Tukuma bibliotēkā atrodamajiem literatūras avotiem par šo personu. Tāpat ir pievienotas saites uz saistošajām interneta vietnēm. Anotācijās tiek iekļautas arī personu fotogrāfijas.

Tukuma muzejs pēta izcilāko novadnieku darbību un pētījumu rezultātus publisko savos izdevumos un publikācijās. Tukuma muzejs sadarbībā ar sabiedriski aktīviem iedzīvotājiem 2012. gadā identificēja 41 dažādu tautību un reliģisko piederību vēsturiskas personības jeb diženos novadniekus, kas nesuši Tukuma vārdu pasaulē. To vārdi iekļauti vides objektā “Vārti no pagātnes uz nākotni”, kas izvietots Brīvības laukumā pie Tukuma pilsētas vēstures muzeja “Pils tornis”.

Iniciatīvas grupa “Spēka birzs” veidojusi datu bāzi par personībām, kuras ievērojamas ar paveikto kultūras nozarē un ir saistītas ar Tukumu. Datubāzē plānots apkopot informāciju par cilvēkiem, kuri dzimuši, auguši, mācījušies, strādājuši vai varbūt tikai kādu nelielu dzīves daļu pavadījuši Tukuma pusē, vairojuši te pozitīvismu, devuši zināmu ieguldījumu vai vienkārši ar savu darbu nesuši Tukuma vārdu pasaulē tādās jomās kā māksla, literatūra, teātris, mūzika un kino.

1.5. Kultūras nozares raksturojums Tukuma novadā

1.5.1. Institucionālā sistēma Tukuma novadā

Kultūras nozares institucionālajā sistēmā iesaistītās publiskā sektora institūcijas iedalāmas divos līmeņos: valsts pārvaldes un pašvaldību pārvaldes institūcijas. Kultūras nozarē darbojas arī privātā un nevalstiskā sektora kultūras institūcijas.

Saskaņā ar likumu “Par pašvaldībām”, vietējās pašvaldības līmenī par kultūras nozares attīstību Tukuma novada teritorijā atbild Tukuma novada Dome.

Likuma “Par pašvaldībām” 15. pantā noteiktas pašvaldību autonomās funkcijas, tai skaitā “rūpēties par kultūru un sekmēt tradicionālo kultūras vērtību saglabāšanu un tautas jaunrades attīstību (organizatoriska un finansiāla palīdzība kultūras iestādēm un pasākumiem, atbalsts kultūras pieminekļu saglabāšanai u.c.)”.

Saskaņā ar Tukuma novada Domes 2020. gada 6. marta saistošajiem noteikumiem Nr. 5 “Tukuma novada pašvaldības nolikums” (turpmāk tekstā – Nolikums) Tukuma novada Domē kultūras nozari pārrauga priekšsēdētāja vietnieks sociālās politikas jautājumos. Ar kultūras nozari saistītos jautājumus izskata Izglītības, kultūras un sporta komiteja, kuras funkcijas un uzdevumi ir:

- sagatavot izskatīšanai Tukuma novada Domes sēdēs jautājumus par:
 - izglītību, kultūru, sportu un tūrismu;
 - jaunatnes lietām;
 - starptautisko sadarbību;
 - sadarbību ar biedrībām, nodibinājumiem, reliģiskajām konfesijām un draudzēm;
- izstrādāt ieteikumus un sniegt atzinumus jautājumos par Pašvaldības kultūras pieminekļu uzturēšanu;
- izstrādāt ieteikumus un sniegt atzinumus jautājumos par Pašvaldības simbolikas (ģerboņa, karoga, Tukuma zīmola utt.) izveidi un izmantošanu;
- sniegt atzinumu par lēmumprojektiem Nolikuma 52.1. punktā minētajos jautājumos, sagatavot priekšlikumus izglītības, kultūras, sporta un tūrisma jomu attīstībai, organizēt un vadīt pašvaldības politikas izstrādi un īstenošanu minētajās jomās;
- izskatīt jautājumus par Tukuma novada Izglītības pārvaldes, pašvaldības izglītības, kultūras, sporta iestāžu un Tukuma tūrisma informācijas centra (TIC) darbību;
- savas kompetences ietvaros izskatīt amatpersonu, iestāžu, aģentūru, komisiju un darba grupu budžeta līdzekļu pieprasījumus un iesniegt tos Finanšu komitejai;
- veikt citus ar Tukuma novada Domes lēmumiem noteiktos pienākumus.

Administratīvajā un koordinējošajā līmenī par kultūras nozares attīstību novadā atbild Kultūras, sporta un tūrisma pārvalde.

Kultūras sporta un tūrisma pārvalde, saskaņā ar nolikumu, īsteno pašvaldības funkcijas kultūras, sporta, tūrisma, sadarbības ar nevalstiskajām organizācijām un Tukuma novada pašvaldības zīmolvedības jomās. Pārvaldē ir struktūrvienība “Tukuma tūrisma informācijas centrs”. Pārvaldes darbību finansē no pašvaldības budžeta līdzekļiem, kā arī ieņēmumiem no Pārvaldes sniegtajiem pakalpojumiem.

Kultūras, sporta un tūrisma pārvaldes darbības mērķi ir:

- koordinēt kultūrpolitikas īstenošanu pašvaldībā, veicināt līdzsvarotu kultūras un mākslas nozaru jaunrades attīstību, sekmēt kultūras materiālā un nemateriālā mantojuma saglabāšanu,

veicināt piederību Tukuma novadam un Latvijas kultūrtelpai, veidojot pašvaldībā kvalitatīvu un uz radošumu balstītu kultūrvidi;

- izstrādāt kultūras, sporta, tūrisma un zīmolveidības nozaru īstermiņa un vidēja termiņa plānošanas dokumentus pašvaldībā un īstenot Pārvaldes kompetencē esošo jomu politikas;
- nodrošināt sabiedrības informēšanu par pašvaldības kultūras, sporta un tūrisma notikumiem un piedāvājumiem;
- veicināt kultūras un dabas mantojuma apzināšanu, saglabāšanu un attīstību;
- veicināt pašvaldības sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām un sekmēt to iesaisti pašvaldības funkciju īstenošanā;
- gādāt par Tukuma zīmola attīstību un pašvaldības kultūrvides tēla veidošanu, koordinēt Tukuma zīmola simbolikas izmantošanu;
- veicināt Tukuma novada tēla atpazīstamību un popularizēšanu;
- īstenot pašvaldības starptautiskās sadarbības aktivitātes.

Saskaņā ar Tukuma novada pašvaldības Nolikuma 13. punktu pašvaldības sniegto pakalpojumu pieejamību Tukuma novada pagastos nodrošina piecas iestādes – pagastu pārvaldes, kuras koordinē Tukuma novada teritoriālajās vienībās esošo pašvaldības iestāžu vai to struktūrvienību sadarbību. Saskaņā ar Nolikuma 15. punktu Dome izveidojusi 30 pašvaldības iestādes – Izglītības pārvaldi, ģimnāziju, vidusskolas, pamatskolas, Tukuma novada speciālās izglītības iestādi, sākumskolu un pirmsskolas izglītības iestādes, bērnu un jauniešu centru “Sapņi”, bāriņtiesu, vēlēšanu komisiju un **kultūras nozares iestādes**:

- Tukuma Mākslas skolu;
- Tukuma Mūzikas skolu;
- Tukuma bibliotēku;
- Tukuma pilsētas Kultūras namu;
- Tukuma muzeju.

Saskaņā ar Tukuma novada pašvaldības Nolikuma 20. punktu atsevišķu pašvaldības funkciju pildīšanai Dome no Domes deputātiem, pašvaldības iestāžu un aģentūras darbiniekiem un pašvaldības iedzīvotājiem izveido dažādu nozaru komisijas, tai skaitā Kultūras komisiju.

Tukuma novadā kultūrvidē darbojas arī privātā un nevalstiskā sektora kultūras institūcijas – biedrības un privātie uzņēmumi, kā arī reliģiskas organizācijas.

1.5.2. Kultūras nozares finansiālais modelis

Pašvaldības finansējums kultūras nozarei tiek piešķirts pašvaldības dotāciju veidā, taču papildus ir iespēja piesaistīt finanšu resursus arī no valsts budžeta valsts mērķdotāciju veidā, kā arī piesaistīt valsts un starptautisko fondu finansējumu (Valsts kultūrkapitāla fonds, ES struktūrfondi un programmas u.c.). Paralēli sabiedriskā sektora finansējumam kultūras nozare piesaista arī finanšu resursus no privātā sektora – sponsoriem, ziedotājiem, fondiem.

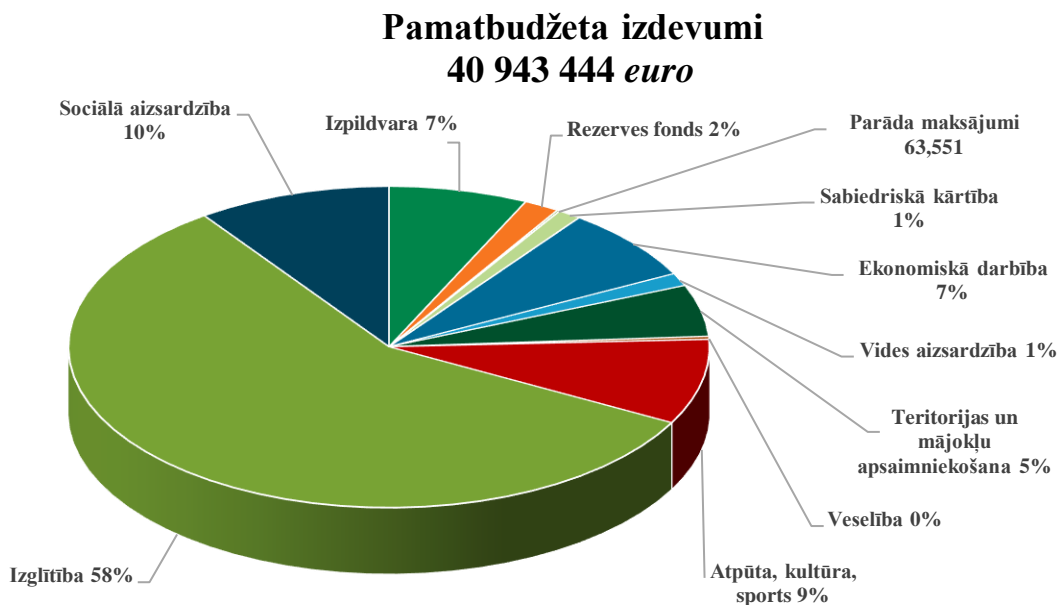
Tukuma novada pašvaldības budžets sastāv no pamatbudžeta, speciālā budžeta un ziedojumu budžeta. Tukuma novada pašvaldības pamatbudžeta kopējie izdevumi tiek apstiprināti katra gada sākumā ar Domes lēmumu – 2020. gada budžets pieņemts 2020. gada 30. janvārī ar saistošiem noteikumiem Nr. 3 “Par Tukuma novada pašvaldības 2020. gada budžetu”. Kopējie pašvaldības izdevumi plānoti 44 832 098 *euro*, un tie pēc savas ekonomiskās būtības iedalīti deviņās funkcionālajās kategorijās, to sadalījums – pamatbudžeta izdevumu struktūra – skatāms 5. attēlā.

Atpūtai, kultūrai, sportam, atbalstam biedrībām un nodibinājumiem 2020. gadā plānoti līdzekļi 3 840 501 *euro* jeb 9% apmērā no kopējā pašvaldības budžeta. Kultūras iestāžu, muzeju, bibliotēku pasākumu un uzturēšanas izdevumiem plānots 3 147 897 *euro*, tai skaitā Rožu svētkiem – 160 000 *euro*, Latvijas simtgades programmai – 18 286 *euro*. Tukuma novada kultūras projektu konkursam – 20 000 *euro*. Atbalsts novada biedrību, nodibinājumu darbības nodrošināšanai ir plānots 54 982 *euro* (neskaitot atlaides par telpu nomu un komunālajiem pakalpojumiem).

Daļu no ekonomiskajai darbībai plānotā budžeta veido līdzekļi tūrisma attīstībai novadā un zīmola ieviešanas pasākumiem (Tūrisma informācijas centrs un Tukuma zīmola pasākumi 171 543 *euro*), kas ir cieši saistīti ar kultūrvidi. Tūrisma informācijas centra plānotie izdevumi 2020. gadā ir 125 948 *euro*, lai gatavotos 2020. gada aktīvajai tūrisma sezonai: veiktu tūrisma mārketinga aktivitātes, izdotu jaunu tūrisma ceļvedi un kartes (inovācija tajos – virtuālā interaktivitāte, lasīt ceļvedī informāciju, kas par maršrutiem un specializētajiem piedāvājumiem ievietota tūrisma tīmekļa vietnē <https://www.visittukums.lv/>), kā arī sagatavotu Tukuma un apkārtnes gastronomiskā tūrisma piedāvājumu un strādātu ar vietējo tūrisma uzņēmēju kvalifikācijas celšanu un piedāvājumu kvalitātes uzlabošanu. Tukuma zīmola aktivitāšu ieviešanai plānotais budžets 2020. gadam ir 21 202 *euro*, kas plānoti tradicionālo – ikgadējo pasākumu nodrošināšanai (pilsētas noformējumu konkursi vasaras un ziemas sezonā, “Smukuma seminārs” rudenī), zīmola elementu izvietojumam pilsētvides noformējumā un jaunu vides objektu izveidei.

Tukuma novada pašvaldības ziedojuma budžets 2020. gadā ir 195 992 *euro*. Lielākie plānotie izdevumi ir Lestenes Brāļu kapu attīstībai – 178 966 *euro* un 11 589 *euro* izglītības projektiem.

Tukuma novada pašvaldības plānotās investīcijas atspoguļotas Tukuma novada attīstības programmas 2015.-2021. gadam investīciju plānā. Plānošanas dokumentos kā vidēja termiņa prioritātes noteiktas: izglītība, uzņēmējdarbības attīstība un mājokļa piedāvājuma palielināšana. Galvenais uzsvars novada attīstībai ir plānot un īstenot projektus ar ES līdzfinansējumu.

5. attēls. Tukuma novada pamatbudžeta izdevumu struktūra 2020. gadā (avots – Tukuma novada pašvaldības tīmekļa vietne <https://tukums.lv/>)

2020. gada 30. janvārī aktualizēts Tukuma novada attīstības programmas 2015.-2021. gadam Investīciju plāns – atbilstoši tam Rīcības virzienā “Saistoša kultūrvide un aktīva kultūras dzīve” iekļauti projekti un investīcijas, kuru uzsākšana plānota 2020. un 2021. gadā, piemēram, Slampes Kultūras pils telpu atjaunošana un aprīkošana ar modernu aprīkojumu, vasaras estrādes izbūve Tumes pagastā, piebūves izveide Tumes kultūras namam, Džūkstes 1. bibliotēkas fasādes atjaunošana, Mākslas centra un izstāžu zāles izveide Tukumā, mūsdienīgs muzejs un reģionālas nozīmes restaurācijas centrs Durbes pils kompleksā Tukumā.

Tukuma novada ilgspējīgas attīstības stratēģijas un attīstības programmas īstenošanas 2017.-2018. gada pārskatā tika noteiktas pašvaldības galvenās prioritātes kultūras nozarei 2019. gadā, no tām īstenota Dziesmu svētku virsdiriģentu roku atlējumu izvietošana pie Jāņa Bētiņa pieminekļa Irlavā. 2020. gada septembrī uzsākta Ziedoņa muzeja Tukumā – Ziedoņa dārzs Mālkalnā projektēšana, plānots izsludināt arī metu konkursu Tukuma pilsētas kultūras nama pārbūvei.

1.5.3. Kultūras nozares izdevumu struktūra

Tukuma novada pamatbudžeta izdevumi atbilstoši funkcionālajām kategorijām tiek sadalīti Tukuma pilsētai un pagastu pārvaldēm, kā arī pašvaldības iestādēm. Atpūtai, kultūrai un sportam 2020. gadā plānotais pamatbudžeta finansējuma sadalījums:

- Tumes un Degoles pagastu pārvaldei – 188 095 euro;
- Slampes un Džūkstes pagastu pārvaldei – 305 845 euro;
- Irlavas un Lestenes pagastu pārvaldei – 258 782 euro;
- Sēmes un Zentenes pagastu pārvaldei – 132 402 euro;
- Pūres un Jaunsātu pagastu pārvaldei – 218 882 euro;
- Tukuma bibliotēkai – 397 635 euro;
- Tukuma muzejam – 774 207 euro;

- Tukuma pilsētas kultūras namam – 595 872 euro.

Novadā ir vairāki finanšu mehānismi sabiedrības iniciatīvu atbalstam:

- sākot ar 2019. gadu, novadā notiek kultūras projektu konkurss, kurā pieteikties var divas reizes gadā – aprīlī un oktobrī. Konkursa nolikums pieejams Tukuma novada pašvaldības tīmekļa vietnē;
- grantu konkurss “Radi Tukumam”, kura mērķis ir atbalstīt iniciatīvas – mākslā un kultūrā, izglītībā un tūrismā, digitālajās un radošajās industrijās, kas atbilst uzņēmējdarbības pamatprincipiem, nodrošina jaunu produktu un pakalpojumu radīšanu Tukuma pilsētā. Konkursā uz grantu jeb Tukuma novada Domes finansējumu, var pretendēt uzņēmējdarbības projekti visās mērķī minētajās jomās vai saistībā ar šīm jomām. Konkursa nolikums tiek publicēts Tukuma novada pašvaldības tīmekļa vietnē;
- pieņemti saistošie noteikumi “Par pašvaldības palīdzību ēku fasāžu atjaunošanai” līdzfinansējuma piešķiršanai;
- pieņemti saistošie noteikumi “Par pašvaldības palīdzību vēsturisku būvgaldniecības izstrādājumu restaurācijai Tukuma novadā” līdzfinansējuma piešķiršanai;
- pieņemti saistošie noteikumi “Par Tukuma novada Domes līdzfinansējuma piešķiršanas kārtību nevalstisko organizāciju projektu īstenošanai” pašvaldības līdzfinansējumam biedrību piesaistīto projektu ideju īstenošanai;
- pašvaldības administratīvajā teritorijā juridiski reģistrētās un/vai darbojošās nevalstiskās organizācijas (biedrības, nodibinājumi, fondi un sporta klubi, t. sk. sporta federācijas) katra gada septembrī var pieteikt savas iniciatīvas nākamajam gadam, lai saņemtu pašvaldības atbalstu, t.sk. kultūras jomā. Noteikumi un pieteikuma veidlapas pieejamas Tukuma novada pašvaldības tīmekļa vietnē;
- Tukuma novada Dome katru gadu piešķir radošo stipendiju ar mērķi veicināt Tukuma novada mākslas vai kultūras darbinieka radošu un profesionālu, sabiedrībai nozīmīgu jaunradi. Saskaņā ar nolikumu pietiekšanos uz stipendiju izsludina pašvaldība, publicējot paziņojumus informatīvajā izdevumā “Tukuma Laiks” un ievietojot tīmekļa vietnē <https://www.tukums.lv/>, kā arī citos plašsaziņas līdzekļos un sociālajos medijos līdz kārtējā gada 20. janvārim.

Tukuma novada dome, biedrība “Pasaules kultūras telpa Tukumā” un sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Omnium Plus” 2019. gada 12. aprīlī ir parakstījušas trīspusēju Nodomu protokolu Nr. TND/2-58.9/19/25. Ar šo dokumentu savstarpēji tiek saskaņoti nodomi, lai veicinātu biedrības “Pasaules kultūras telpa Tukumā” un sabiedrības ar ierobežotu atbildību “Omnium Plus” nodomu Pasta ielā 26, Tukumā, Tukuma novadā, izveidot kultūras un izglītības centru “Tukku Magi”, kas ietvers pasaules etnogrāfisko un mūsdienu mākslu muzeju, profesionālās un vispārizglītojošās mākslas izglītības un kultūrpētniecības programmas, radot novadā jaunas darba vietas.

Lai atbalstītu minētos nodomus, Tukuma novada Dome ar šī Nodomu protokola parakstīšanu apņemas:

- iekļaut kultūras un izglītības centra “Tukku Magi” projektu pašvaldības attīstības dokumentos;
- veicināt komunikāciju un sadarbību ar pašvaldības, valsts un Eiropas Savienības institūcijām projekta realizācijā;
- veicināt Tukuma novada reģionālo izglītības, mākslas un pētniecības institūciju iesaisti;

- atbalstīt projektu privātās publiskās partnerības modeļa izstrādē un realizācijā, Eiropas Savienības fondu piesaistē un citās programmās, kas veicina finansējuma piesaisti.

“Tukku Magi” projekta attīstības mērķis ir popularizēt Latvijas un arī Tukuma novada kultūras mantojumu un mākslu, veicināt izpratni par šo kultūras vērtību nozīmi, atbalstīt dažādu mākslu un kultūru mijiedarbību, veicinot atvērtas un radošas sabiedrības apziņas veidošanu, veicināt Tukuma un visas Latvijas kultūrvērtību apzināšanos globālās pasaules kontekstā, paplašināt bērnu un jauniešu spriestspēju par savu kultūru, vienlaicīgi veicinot toleranci un izpratni par citu tautu mākslu un kultūru. Mērķa sasniegšana būs garš process un līdz tam ir ejami daudzi radoši, laika un resursu ietilpīgi ceļi. Biedrība vēlas sākt ar nelielu taciņu iestaigāšanu, domas izgaismošanu un virzīšanu Tukumā esošā kultūras mantojuma apzināšanā, saistošas kultūrvides izveidē un sabiedrības izglītošanā.

1.5.4. Kultūras apakšnozaru raksturojums

1.5.4.1. Muzeji un novadpētniecības krājumu ekspozīcijas

Muzeju darbību Latvijā nosaka Muzeju likums un citi normatīvie akti, Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014.-2020. gadam “Radošā Latvija” un Muzeju nozares stratēģija 2014.-2020. gadam, kuras virsmērķis ir nodrošināt priekšnoteikumus, lai muzeji darbotos kā dinamiskas, mūsdienīgas, sabiedrībai nepieciešamas un visdažādākās sabiedrības grupas iesaistošas institūcijas, kuru identitātes pamatā ir unikāls materiālais un nemateriālais kultūras mantojums, kas ir radošuma avots, valsts bagātība, izglītības, zinātnes un ekonomiskais resurss, personības kvalitatīva bagātināšanās un brīvā laika pavadīšanas iespēja.

Muzeju nozares stratēģijā 2014.-2020. gadam ietvertas rīcības četros Tukuma novada kultūras objektos:

Rīcība 1.1.3. “Veidot jaunus pašvaldības muzejus” paredz attīstīt sekojošus objektus:

1. Ekspozīcija “Tukumnieka māja” (ēkas restaurācija Tukumā, Brīvības laukumā 21) 2014.-2020.;
2. Tukuma Mākslas muzeja modernizācija 2016.-2020.;
3. Džūkstes Pasaku muzeja modernizācija 2014.-2020.

Rīcība 1.2.4. “Veidot restaurācijas centrus Latvijas reģionos: (RL 4/1.1.2) 2015.-2020. paredz izveidot Kurzemes restaurācijas centru Tukumā 2017.-2020., Durbes pils kompleksā.

Akreditēto muzeju krājumi ir Nacionālā krājuma daļa un atrodas valsts aizsardzībā. Nacionālajā krājumā esošie priekšmeti un kolekcijas tiek iekļautas nacionālā muzeju krājuma informācijas sistēmā jeb kopkatalogā – datubāzē tīmekļa vietnē <http://www.nmkk.lv/>, kas ietver pamatinformāciju par muzeju krājumu priekšmetiem.

Tukuma novadā darbojas pašvaldības iestāde – Tukuma muzejs ar 7 teritoriālām struktūrvienībām, kā arī vairāki no pašvaldības neatkarīgi muzeji, tostarp autonomais Meža muzejs Jaunmoku pilī un privātie muzeji – Pūres šokolādes muzejs, Salmu muzejs, vairākas privātas kolekcijas.

TUKUMA MUZEJS

Tukuma muzejs ir Tukuma novada Domes iestāde, kuras darbības mērķi, funkcijas un uzdevumi noteikti tā Nolikumā (apstiprināts ar Tukuma novada Domes lēmumu 2018. gada 20. decembrī). Tukuma muzeja mērķis ir, saglabājot un pētot daudzveidīgo Ziemeļaustrumkurzemes mantojumu, veidot izpratni par vēstures gaitu, mākslas vērtībām un kultūras daudzveidību, iedzīvināt latviskās tradīcijas un izcelt etniskās īpatnības, lai izglītotu un iepriecinātu vietējo kopienas un plašāku sabiedrību, īpaši bērnus, veicināt savstarpēju toleranci, stimulēt radošas izpausmes un lepnumu par savu kultūrvidi.

Tukuma muzeja misija formulēta Tukuma muzeja vidēja termiņa darbības stratēģijā 2018.-2023. gadam. Tukuma muzejs veic visas normatīvajos aktos noteiktās pamatfunkcijas:

- muzeja krājuma komplektēšana, dokumentēšana, saglabāšana un pieejamības nodrošināšana;
- muzeja krājuma un ar to saistītās informācijas izpēte;

- sabiedrības izglītošana, izmantojot ekspozīcijas, izstādes un izglītojošas programmas, kā arī citus ar muzeja darbību saistītus komunikācijas veidus.

Lai nodrošinātu pamatfunkciju izpildi, Tukuma muzejs saskaņā ar Nolikumu veic šādus uzdevumus:

- veido un uztur Tukuma muzeja krājumu un ar to saistīto Tukuma muzeja informatīvo sistēmu;
- nodrošina krājuma un ar to saistītās informācijas saglabāšanu;
- nodrošina krājuma pieejamību un konsultāciju sniegšanu;
- veic ar Tukuma muzeja krājumu saistītus pētījumus un tos publisko;
- izstrādā, iekārto un uztur pastāvīgās ekspozīcijas un izstādes;
- sagatavo un vada izglītojošās programmas un citas aktivitātes;
- sniedz publisko pakalpojumus, ievērojot normatīvo aktu prasības;
- uztur Tukuma muzeja darbībai nepieciešamo infrastruktūru.

Tukuma muzejs, atbilstoši Kultūras ministrijas 2019. gada 27. februāra Latvijas Muzeju padomes lēmumam, ir saņēmis akreditācijas apliecību Nr. 1A5, kā reģionālas nozīmes muzejs.

Tukuma muzejs dibināts 1935. gadā kā pirmais mākslas muzejs ārpus Rīgas, laika gaitā paplašinājies un šobrīd tā sastāvā ietilpst:

- Tukuma Mākslas muzejs (1935);
- Durbes pils (1991);
- Mākslas galerija “Durvis” (1988);
- Tukuma pilsētas vēstures muzejs “Pils tornis” (1995);
- Tukuma Audēju darbnīca (1988);
- Pastariņa muzejs (1967);
- Džūkstes Pasaku muzejs (2002).

Tukuma muzejs ir kultūrvides muzejs, kura krājumā ir izcila Latvijas klasiskā modernisma mākslas darbu kolekcijas, historisma laikmeta muižu kungu māju interjera kolekcijas, amatniecības priekšmetu un darinājumu kolekcijas, Tukuma, Engures, Jaunpils, Kandavas novadu kultūrvēstures liecības u.c. Muzeja kolekcijas tiek papildinātas, galvenokārt, dāvinājumu veidā.

Muzeja ekspozīcijas, mākslas, vēstures un etnogrāfijas izstādes, izglītojošās programmas, tālākizglītības kursi un kultūras pasākumi, plašais zinātnisko un populārzinātnisko publikāciju klāsts top pētnieciskā darba rezultātā un sadarbībā ar daudziem Latvijas muzejiem un citām pētnieciskajām un sociālās atmiņas institūcijām.

Tukuma muzejam izveidota atsevišķa tīmekļa vietne www.tukumamuzejs.lv/, kurā pieejama plaša informācija par muzeja krājumiem, izglītojošām programmām, pasākumiem, izstādēm un izveidoti atvērumi katrai no struktūrvienībām (skat. 6. attēlu).

MUZEJA KRĀJUMS

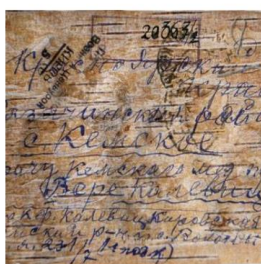
TĒLOJOŠIE PRIEKŠMETI

Latvijas klasiskā modernisma mākslas kolekcijas ar 19. gadsimta beigu – 20. gadsimta glezniecības, grafikas un tēlniecības darbiem.

LIETISKIE PRIEKŠMETI

Muzejs komplektē muižu kungu māju interjera, pilsēnieku un laucinieku iedzīves priekšmetus, kā arī amatniecības darinājumus un darba rīkus.

RAKSTISKIE PRIEKŠMETI

Krājuma lielāko daļu veido rakstiskie priekšmeti: dokumenti, vēstules, dienasgrāmatas, periodika, iespaidarbi, dzīvesstāstu un atmiņu pieraksti.

AUDIOVIZUĀLIE PRIEKŠMETI

Daudzveidīga vizuālā informācija par vēstures notikumiem, cilvēku likteņiem, tradīcijām un kultūrvides izmaiņām Tukumā, pārnovados.

22. SEP. 13.00

RUDENS SAULGRIEŽUS LATVISKĀS TRADĪCĪJĀS

Tradicionāli svētki Pastariņa muzejā, kas tiek svinēti latviskās tradīcijās.

28. JŪL. 12.00

SAIMNIEKA UN SAIMNIECES JEB JĒKABA UN ANNAS DIENA

Tradicionāli svētki ar tirdziņu, brīvdabas teātra izrādi un ēdiena gatavošanas meistarklasi.

21. JŪN. 10.00

VASARAS SAULGRIEŽI LATVISKĀS TRADĪCĪJĀS

Saulgriežu svinības no svētku gatavošanās procesa līdz pat svinībām latviskās noskaņās.

VISPĀRIZGLĪTOJOŠĀS PROGRAMMAS

MŪZIZGLĪTĪBAS PROGRAMMAS

LUĪŽES ŪDENS KLINGERI DŽŪKSTES PASĀKU MUZEJS

Programmas laikā dalībnieki uzzina par galda kultūru un kopā ar Luīzi Lerhu mīcās gatavot ūdens klingerus pēc īpašās Džūkstes aprīņa receptes.

KOPĒJAM GLEZNAS MĀKSLAS MUZEJS

Programmas dalībnieki uz muzeja kolekcijas izstāžu bāzes apgūst prasmi skatīt, analizēt un izprast mākslas darbus, kā arī saņem impulsus patstāvīgai radošai darbībai.

LATVIEŠA DŽĪVES GUDRĪBA PASTARĪNA MUZEJS

Rotājas ar dažādu lauku sadzīves ainu un darbu imitāciju pamatskolas vecuma bērniem.

6. attēls. Tukuma muzeja tīmekļa vietnes fragmenti (avots – Tukuma muzeja tīmekļa vietne <http://www.tukumamuzejs.lv/>)

Katra no Tukuma muzeja struktūrvienībām Tukuma muzeja administrācijai iesniedz plānotās izmaksas gadam un pēc izstrādātām formulām tiek aprēķināts pašvaldības finansējums, kas nav saistīts ar piesaistīto apmeklētāju skaitu, bet tiek aprēķināts pēc platības m². Muzeju ieejas maksas un citu sniegto pakalpojumu (t.sk. piknika vietu, virtuves, pasākumu u.c.) cenrāži tiek apstiprināti Tukuma novada Domē.

Tukuma muzejā atbilstoši normatīvo aktu prasībām darbojas konsultatīva Zinātniski metodiskā padome, kas nosaka muzeja darbības stratēģiskos virzienus un apstiprina politikas dokumentus krājuma, pētniecības un komunikācijas (ekspozīciju, izstāžu, programmu) darbā. Muzejā darbojas arī Krājuma komisija, kā arī Konservācijas-restaurācijas komisija, kurās tiek izskatīti krājuma komplektēšanas un saglabāšanas jautājumi.

2018. gadā izstrādāta Tukuma muzeja darbības un attīstības stratēģija 2019.-2024. gadam. Durbes pils muzejam arī ir izstrādāta vidēja termiņa darbības un attīstības stratēģija 2016.-2023.gadam.

Tukuma muzeja Krājuma nodaļa atbild par krājuma komplektēšanu, dokumentēšanu, digitalizāciju un saglabāšanu, kā arī krājuma izpēti. Komunikācijas nodaļa organizē izstāžu un ekspozīciju tapšanas un iekārtošanas procesu, muzejpedagoģisko darbu, sagatavo muzeja izdevumus, nodrošina muzeja darbības dokumentēšanu, mārketinga un sabiedrisko attiecību pasākumus, veido informāciju Tukuma muzeja tīmekļa vietnei un darbojas sociālajā tīklā *Facebook*, sniedz informāciju pašvaldībai izvietojumam Tukuma novada pašvaldības tīmekļa vietnē un pašvaldības informatīvajā izdevumā “Tukuma Laiks”, reģionālajam preses izdevumam “Neatkarīgās Tukuma Ziņas” un citur.

Tukuma muzejs ik gadu pasniedz balvu “Tukuma muzeja nagla” – tradīcija pasniegt šo balvu par atbalstu Tukuma muzejam un tā popularizēšanā aizsākās 2009. gadā, kad ekspluatācijā tika nodota Durbes pils.

Tukuma muzeja struktūrvienība **Tukuma Mākslas muzejs** pazīstams ar izcilu klasiskā modernisma mākslas kolekciju, ko pagājušā gs. trīsdesmito gadu pirmajā pusē sāka veidot gleznotājs Leonīds Āriņš. Muzeja kolekcijā ir Jaņa Rozentāla, Johana Valtera, Vilhelma Purvīša, Jēkaba Kazaka, Ģederta Eliasa, Voldemāra Tones, Konrāda Ubāna, Jāņa Tīdemaņa, tukumnieku Leonīda Āriņa, Anša Artuma, Kārļa Neiļa, kā arī citu mākslinieku darbi.

Muzeja virtuālajā ekspozīcijā “Tukuma muzejs cauri laikiem” skatāma daļa no muzeja kolekcijas gleznām, no kuru fragmentiem iespējams digitāli izveidot savu īpašo pastkarti un nosūtīt to kā pārsteigumu e-pastā.

Muzejs organizē profesionālu Latvijas mākslinieku izstādes, izceļot krājumā pārstāvēto autoru daiļrades aspektus vai tēmas. Pēc īpaša pieteikuma klātienē iespējams apskatīt mākslas darbu krājums, kurā atrodas vairāk nekā 500 gleznas un 200 grafikas.

Muzejs ne tikai piedāvā apmeklētājiem padziļināt izpratni par mākslu, bet arī mudina radoši izpausties, piedaloties īpaši veidotās programmās, piemēram, programmā „Kopējam gleznas”, kuras mērķauditorija ir skolēni, bērnu un jauniešu centru tēlotājmākslas studiju un gleznošanas pulciņu dalībnieki u.c. interesenti. Programmas dalībnieki uz muzeja kolekcijas izstāžu bāzes apgūst prasmi skatīt, analizēt un izprast mākslas darbus, kā arī saņemt iedvesmu patstāvīgai radošai darbībai.

Muzejam nepieciešamas plašākas telpas, tiek meklētas iespējas muzeja vajadzībām izmantot vēl citas piemērotas vai pielāgojamas telpas.

Durbes pils ir vienīgā no agrākajām Latvijas muižu kungu mājām, kur pilnībā rekonstruēts 19. gs. beigū un 20. gs. sākuma vēsturiskais interjers un radīts priekšstats par vācbaltu kultūru. Tā uzskatāma par vienu no Kurzemes klasicisma arhitektūras pērlēm, ko ietver ainavu parks un rotunda ar garāko gājēju tiltu Latvijā (skat. 7. attēlu).

Pils pirmajā stāvā rekonstruēts vēsturiskais interjers – rakstāmistaba, bibliotēka, lielā zāle, apaļā zāle, kungu salons, dāmu buduārs, guļamistaba, bērnistaba, ģērbtuve, vannasistaba un

pils ēdamistaba. Mākslas priekšmeti rada zināmu priekšstatu ne tikai par Latvijas muižu kultūru, bet sniedz ieskatu nozīmīgās Eiropas mākslas parādībās.

Otrajā stāvā skatāmas kultūrvēsturiski pētnieciskas izstādes par aktuālām un maz pētītām vēstures un mākslas vēstures tēmām, tostarp par dzejnieku Raini un viņa saistību ar Durbes pili.

7. attēls. Durbes pils (foto autore: Indra Murziņa)

Muzeja piedāvājumu veido ekskursijas, izglītojošas programmas un kompetenču izglītības programmas skolēniem, klasiskās mūzikas koncerti, kāzu programmas jauniešiem.

Mākslas galerija “Durvis” ir mākslas telpa mūsdienu mākslinieku radošajām izpausmēm. Tā atrodas 1758. gadā būvētā ēkā, kur tolaik atradās aptieka, hercoga ķirurga Johana Gotloba Groškes laboratorija un dabas priekšmetu, monētu un ķirurģisko instrumentu kolekcija. Ēka Brīvības laukumā 21, Tukumā, ir iekļauta valsts nozīmes pieminekļu sarakstā kā Tukuma Vecā aptieka, kas saistīta ar Groškes, Kleinu, Brederlo, Adolfi dzimtām. Gatavojoties ēkas restaurācijai, veikta arhitektoniski mākslinieciskā izpēte un izstrādāta restaurācijas koncepcija.

Galerija atvērta 1988. gadā kā Tukuma muzeja mākslas salons, bet savu nosaukumu ieguva 1997. gadā, kad pārcēlās uz tagadējo ēku, kurā saglabājušās daudzas 18. gs. būvdetaļas, tostarp rokoko stila durvis.

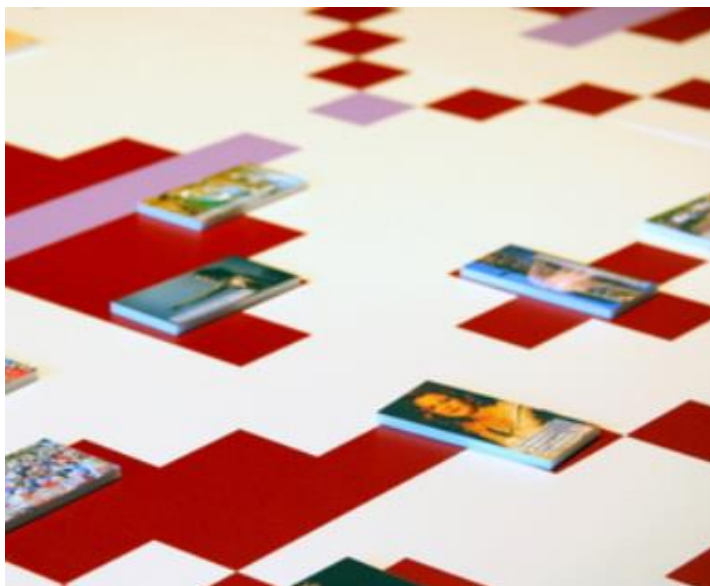
8. attēls. Muzeja veikals mākslas galerijā “Durvis” (foto autore: Indra Murziņa)

Galerijas mērķis ir padarīt mūsdienu mākslas darbus pieejamus pēc iespējas plašākai sabiedrības daļai, izstādēs popularizējot ne tikai izcilu Latvijas mākslinieku un lietišķās mākslas meistarų radošos talantus, bet arī jauno autoru sasniegumus. Galerijā iespējams iegādāties mākslas darbus un lietišķās mākslas meistarų darinājumus, suvenīrus, Tukuma muzeja izdotās grāmatas un novadnieku publikācijas (skat. 8. attēlu).

Tukuma pilsētas vēstures muzejs “Pils tornis” atrodas valsts nozīmes kultūras piemeklī, pilsētas vecākajā mūra ēkā, kas pazīstama kā Pils tornis un ir daļa no vairākkārt postītās un atjaunotās Livonijas ordeņa pils. Savulaik tornis kalpojis kā cietums un noliktava, bet kopš 1995. gada tajā atrodas muzejs, kas atspoguļo pilsētas vēsturi, stāstot par Tukumu un tukumniekiem.

Muzejā tiek veidotas un periodiski mainītas dažādas ekspozīcijas. Virtuālajā ekspozīcijā skatāmas UNESCO programmas “Pasaules atmiņa” Latvijas Nacionālajā reģistrā iekļautās Sibīrijā rakstītas vēstules uz bērza tāss.

Izstādes un izglītojošās programmas saistītas ar pilsētas vēsturi un mūsdienu procesiem. To veidošanā atkarībā no tēmas iesaistās dažādas iedzīvotāju grupas (ugunsdzēsēji, autosportisti, medicīnas darbinieki, skolēni u.c.). Sadarbības rezultātā radītās interaktīvās izstādes, kas tiek atklātas pilsētas lielāko svētku laikā jūlijā (skat. 9. attēlu).

9. attēls. Vēstures muzeja “Pils tornis” ekspozīcijas “Tukumnieki un draugi” afīša (avots - www.tukumamuzejs.lv/lv/pils-tornis)

Tukuma Audēju darbnīca ir vieta darbīgiem un radošiem cilvēkiem, kas vēlas apgūt un attīstīt aušanas prasmes un citus rokdarbu veidus, izzināt etnogrāfiskās tradīcijas, tekstiliju tapšanas procesu, iepazīt tautastērpu darināšanas un valkāšanas nianšes, kā arī radoši izpausties, darinot savu tautastērpu vai kādu citu tekstiliju.

Klātienē apskatāmas vairāk nekā 40 stelles, tai skaitā 19. gs. mehāniskās – trizuļu un sviru – stelles, 20. gs. sākuma pusautomātiskās jeb Viļumsona stelles. Apskatāmas lietišķās mākslas izstādes, notiek apmācības individuāli un grupās, nodarbības skolēniem un pieaugušajiem, radošās darbnīcas, tālākizglītības kursi, konsultācijas tautastērpu izvēlē un izgatavošanā. Pārdošanā ir suvenīri, Tukuma audēju un citu rokdarbnieču darbi.

Audēju darbnīcā darbojas Tautas lietišķās mākslas studija “Durbe”. Dalībnieces īpašu uzmanību pievērš tautastērpu pētniecībai un izgatavošanai, radot etnogrāfisko tērpu kolekcijas Tukuma muzeja krājumam.

Pastariņa muzejs veltīts rakstniekam Ernestam Birzniekam-Upītim, kurš bērnībā saukts par Pastariņu. “Bisnieku” viensēta, kurā rakstnieks dzimis, ir vairāk nekā 400 gadus sena. Vēsturiskās ēkas atjaunotas atbilstoši 20. gs. vidus situācijai, kad sētā saimniekoja rakstnieka brālis Kārlis Birznieks.

Atjaunotajā dzīvojamajā ēkā ir iespēja iepazīt Birznieku dzimtu un viņu sadzīvi, rakstnieka dzīvi un daiļradi. Muzejā eksponēti oriģināli, rakstniekam savulaik piederējuši priekšmeti, tostarp, rakstāmgalds ar krēslu un tintnīca. Atjaunotajās ēkās – klētī (1894), sekļajā kūtī (1896), pirts-dārē (ap 1910), dziļajā kūtī un vāgūzī (1830) – izveidotas ekspozīcijas, ko caurvij rakstnieka stāstu motīvi.

Dārzā izveidots vecās “Bisnieku” saimniecības samazināts sētas makets, kas atspoguļo situāciju rakstnieka bērnībā. Muzejs ir lieliska vieta kopīgai ģimenes atpūtai un klases ekskursijām. Programmās tiek izmantotas spēles un rotaļas, lai iepazītu stāstus, tradicionālos amatus un kulināro mantojumu, tostarp maizes cepšanu īstā maizes krāsnī.

Īpaši tiek gaidīti jaunlaulātie, kas tiek godināti atbilstoši latviskajām tradīcijām. Muzejā tradicionāli tiek svinēti saulgrieži, notiek arī krustabas un izglītojošas programmas “Ceļojums laikā” un “Latvieša dzīves gudrība”, maizes cepšana un Saulgriežu skoliņa.

Džūkstes Pasaku muzejs (līdz 2009. gadam – Džūkstes pagasta muzejs) atrodas bijušajā Lancenieku skolas ēkā, kurā dzīvojis un strādājis diženais novadnieks, skolotājs, folklorists, publicists, rakstnieks un sabiedriskais darbinieks Anss Lerhis-Puškaitis (1859-1903).

Muzeja ekspozīcijā “Anss Lerhis-Puškaitis un pasakas”, kas iekārtota folklorista kādreizējā dzīvoklī – kabinetā un viesistabā, apmeklētājiem ir iespēja iepazīt viņa veikumu latviešu tautas pasaku un teiku vākšanā un izdošanā. Ekspozīcija ir papildināta ar sadaļu “Cīmos pie Puškaiša”, kas veltīta Ansam Lerhim-Puškaitim un viņa skolniekiem, kuri dzimuši Džūkstē un kuru turpmākā dzīve saistīta ar folkloristiku, vēsturi, rakstniecību un to radošais darbs ir ievērojams visas Latvijas kultūrvēstures mantojuma pētīšanā un apkopošanā. Ekspozīcijā apmeklētājiem iespēja apskatīt 19. gs. beigu un 20. gs. sākuma posma telpu interjeru. Ekspozīcija katru gadu tiek papildināta.

Muzejs piedāvā apmeklētājiem izglītojošās programmas, piemēram, izbraukuma programmu "Pasakas ceļa somā" – par pasakām, muzeju un Ansu Lerhi-Puškaiti un viņa ieguldījumu latviešu tautas pasaku un teiku vākšanā, programmas laikā tiek spēlētas atraktīvas spēles un rotaļas. Savukārt programmas “Luīzes ūdens kliņģeri” laikā dalībnieki uzzina par galda kultūru un mācās gatavot ūdens kliņģerus pēc īpašās Džūkstes aprīņa receptes.

Apmeklētājiem ir iespēja klausīties pasakas, pašiem tās izstāstīt, spēlēt roku leļļu teātri, piedalīties ikgadējos Pasaku svētkos, kā arī spoku stāstu vakarā.

10. attēls. Džūkstes pasaku muzejs (foto autore: Indra Murziņa)

Anss Lerhis-Puškaitis bijis arī talantīgs dārzkopis. Pie Lancenieku skolas nama joprojām saglabājies vecais augļu dārzs. Gar tā vienu malu aug Pasaku tēva stādītās liepas, gar otru – ozoli, kas sasnieguši dižozolu apmērus. Pie muzeja notiek ainavas rekonstrukcijas darbi - atjaunots augļu dārzs, papildinot to ar vecajām ābeļu šķirnēm, veidoti dekoratīvo krūmu un koku stādījumi. Iecerēts ierīkot jaunu rotaļu laukumu bērniem un atpūtas stūrīšus, iezīmējot arī Pasaku tēva īpašās lapenes vietu, ko savulaik ieskāva krūmu stādījumi.

Tukuma muzejs turpina darbus pie Džūkstes Pasaku muzeja dārza veidošanas, izmantojot Tukuma novada pašvaldības programmas “Tukuma novads ceļā uz Latvijas simtgadi” piešķirto finansējumu.

11. attēls. Ansa Lerha-Puškaiša kabinets Džūkstes pasaku muzejā (foto autore: Agrita Ozola)

12. attēls. Izstāde “Lāča bērni” Džūkstes pasaku muzejā (foto autore: Agrita Ozola)

Tukuma novada muzeja un tā struktūrvienību apmeklējumu statistika skatāma 3. tabulā.

3. tabula.
Tukuma novada muzeja un tā struktūrvienību apmeklētāju skaits 2015.-2019.gadā (datu avots – portāls <https://kulturasdati.lv>)

Tukuma novada muzeja filiāles	Gads	2015	2016	2017	2018	2019
Tukuma Mākslas muzejs		3729	3056	3275	3978	3299
Durbes pils		7569	8951	9057	9445	12022
Džūkstes Pasaku muzejs		4292	3790	3888	3396	4184
Pastariņa muzejs		5591	5652	6917	7440	7838
Tukuma Audēju darbnīca		5726	6111	5453	6126	5785
Tukuma pilsētas vēstures muzejs “Pils tornis”		3620	4763	5061	4194	3802
Mākslas galerija “Durvis”		14265	17778	15263	18133	19181
Tukuma muzeja apmeklētāju skaits kopā		48067	53157	52643	55150	56111

Tukuma muzeja darba daudzveidību atspoguļo rezultatīvie rādītāji laika periodā no 2015. līdz 2019. gadam skatāmi 4. tabulā.

Tukuma muzeja darba rezultatīvie rādītāji 2015.-2019. gadā (datu avots – Tukuma muzejs)

Kvantitatīvie rādītāji	Gads	2015	2016	2017	2018	2019
Iegūto krājuma vienību skaits ¹		1514	654	1157	708	314
Konservēto priekšmetu skaits		215	146	245	365	138
Restaurēto priekšmetu skaits		224	35	86	21	23
Digitalizēto vienību skaits ²		139	3087	1572	829	1373
Eksponēto krājuma vienību skaits		3841	3351	2 987	4 645	4 534
Pētniecībā izmantoto krājuma vienību skaits		6960	6222	6711	5380	4967
Virtuālo ekspozīciju skaits muzejā		2	2	3	3	3
Virtuālo ekspozīciju skaits pilsētvidē		1	1	1	1	1
Ekspozīciju skaits muzejos		8	8	10	12	12
Pastāvīgās izstādes ārpus muzeja (pilsētvidē)		1	2	2	2	2
Sagatavoto izstāžu skaits		26	27	23	28	30
Ceļojošo izstāžu skaits		2	2	3	3	4
Ceļojošo izstāžu vietu skaits		11	2	15	9	7
Sagatavoto pētījumu skaits		17	42	19	24	31
Pētnieciskā darba tēmas		6	15	11	17	18
Pētījumu skaits		25	35	33	42	41
Publicēto pētījumu skaits		8	8	6	7	7
Cita rakstura publikācijas		21	12	11	4	45
Sagatavoto manuskriptu skaits		2	1	1	1	3
Izdoto grāmatu skaits		3	2	1	2	1 ³
Piedāvāto programmu skaits formālās izglītības ietvaros skolēniem		12	16	21	27	14
Piedāvāto mūžizglītības programmu skaits		8	9	16	11	22
Realizēto programmu skaits skolēniem		139	127	138	257	223
Realizēto mūžizglītības programmu skaits		30	47	54	43	65
Lekciju skaits (muzejā, ārpus muzeja)		22	32	44	75	10
Reģistrēto profesionālās pilnveides programmu skaits pedagogiem		2	1	1	2	1
Apkalpoto ekskursiju skaits		258	199	185	268	262
Pasākumu skaits muzejā		79	116	89	88	111
Kamermūzikas koncertu skaits Durbes pilī		4	3	6	6	9

¹ Krājuma papildināšana notiek galvenokārt dāvinājumu veidā saskaņā ar krājuma politiku.

² Digitalizāciju veic krājuma darbinieki kā papildus pienākumu. Gados, ka veikta krājuma pārvietošana, digitalizācijai veltīts mazāk laika.

³ Kopizdevums. 2019. gadā Francijas institūts Latvijā izdeva izstādes “Mežģīņu šarms un noslēpumi” katalogu, kura izdošanā piedalījās arī Tukuma un Liepājas muzejs.

Apmeklētāju skaits muzejā	43923	50101	48914	52712	56111
No tiem bezmaksas apmeklētāji	27240	32533	29789	36809	39574

CITI MUZEJI UN KOLEKCIJAS

Pūres Šokolādes muzejs (SIA “Pure Chocolate”) atrodas Pūres pagastā, Pūrē. Visiem interesentiem muzejā ir iespēja iepazīties ar šokolādes rašanās stāstu “Pure Chocolate”. Pūres Šokolādes Republikas apmeklējuma programmā ir iespēja redzēt un dzirdēt stāstus par šokolādes iegūšanu, apstrādāšanu un lietošanu, kā arī iepazīties ar šokolādes vēsturi. Muzeja darbinieki izsmieļoši un viegli uztverami stāsta par pašu trifeļu ražošanas procesu. Ekskursijās ar meistarklasi tiek piedāvāta iespēja izveidot pašiem savas šokolādes figūriņas un nodedūstēt tās. Pēc ekskursijām ir iespēja iegādāties “Pure Chocolate” ražoto produkciju ražotnes veikaliņā.

Salmu muzejs ir privāta iniciatīva, kas atrodas Tukuma pilsētā un darbojas no 2010. gada 23. augusta. Salmu muzejs ir Latvijā vienīgais muzejs – darbnīca, kurā var apskatīt vairāk nekā 500 dažādas, unikālas salmu/siena skulptūras vienkopus (skat. 13. un 14. attēlu), kuras izgatavotas pēc muzeja īpašnieku patentētas tehnoloģijas. Muzejā apskatāmi no salmiem/siena veidoti pasaku tēli, vairākas tematisko darbu kolekcijas – putnu, sēņu, pūķu, rūķu, dzīvnieku un pavisam smalki veidotas ekspozīcijas. Muzejā iespējams iegādāties no salmiem gatavotus suvenīrus. 2015.gadā Salmu muzejs apbalvots ar Kurzemes tūrisma kvalitātes gada balvu “Lielais Jēkabs” nominācijā “Diži neparastā Kurzemes kolekcija”. Muzejs piedalās Latvijas simtgades programmā “Latvijas skolas soma”, sadaļā “Arhitektūra, dizains, mantojums, kino u.c.”.

13. un 14. attēls. Salmu muzeja ieejas vārti un skulptūra “Runcis zābakos” (foto autore: Indra Murziņa)

Meža muzejs (atrodas Jaunmoku pilī) ir akreditēts autonomais muzejs, to finansiāli atbalsta Zemkopības ministrija, valsts akciju sabiedrība “Latvijas valsts meži” un tās iniciatīva “Mammadaba”. Muzejā var iepazīt mežu dzīvi un mežstrādnieku ikdienu gadsimta garumā, tiek piedāvātas arī zāļu tēju degustācijas, savukārt Jaunmoku pils Zīmes centrā ikviens var izveidot savu unikālu latvisko zīmi (skat. 15. attēlu).

Pēc tīmekļa vietnē <https://kulturasdati.lv/> pieejamiem statistikas datiem Meža muzeja apmeklētāju skaits 2019. gadā bija 22 084.

15. attēls. Meža muzejs (foto autore: Indra Murziņa)

Jaunmoku pils (apsaimnieko SIA “Jaunmoku pils”) būvēta ap 1901. gadu pēc Rīgas birģermeistara Džordža Armitsteda pasūtījuma un kalpojusi kā medību un vasaras rezidence. Pils un arī zirgu staļļa projektu 1898. gadā izstrādājis Vilhelms Bokslafs, izveidojot Jaunmoku pili par vienu no Latvijā pazīstamākajām ķieģeļu celtnēm. Pils salona interjers medību pils gaumē veidots atkal 21. gs. sākumā, taču no oriģinālām interjera lietām īpaša vērtība ir pils podiņu krāsnīm, no kurām viena gatavota 19.-20. gs. mijā Rīgas 700. gadu jubilejai par godu un uz kuras apskatāmi gleznojumi ar šī laika Rīgas un apkārtnes skatiem.

Jaunmoku pils ir arī nozīmīgs kultūras centrs, kurā notiek izstādes, koncerti, plenēri. Jaunmoku pils viesiem piedāvā arī viesnīcas un pasākumu organizēšanu, t.sk. kāzu rīkošanas pakalpojumus, izglītojošas programmas, piemēram, Tējas programmu, Putnu dienas. Par tradīciju kļuvusi Dārza svētku rīkošana.

Lestenes brāļu kapu piemiņas istaba – privāta ekspozīcija, kas izveidota vienlaikus ar Lestenes Brāļu kapu izveidi (skat. 16. attēlu). Tā stāsta par Džūkstes un Lestenes pagastiem pirms Otrā pasaules kara, notikumiem kara laikā un Lestenes Brāļu kapu izveidošanas vēsturi.

16. attēls. Lestenes Brāļu kapu memoriāls (foto autore: Indra Murziņa)

Privātā **Ziemas sporta inventāra un kompasu kolekcijā** kempingā “Sveikuļi” Tumes pagastā savu vietu atradušas slēpes, slēpošanas nūjas, slēpošanas apavi, slidas un pat ragavas, kas izgatavotas 19.-21. gs. Papildus ziemas inventāru apskatei izstādīti vairāk nekā 20 dažādi kompasī.

Privātie muzeji un kolekcijas nav akreditēti un informācija par tiem nav pieejama Latvijas kultūras datu portālā: <https://kulturasdati.lv/lv>.

SECINĀJUMI

Tukuma novadā pastāv gan pašvaldības, gan autonomie un privātie muzeji, kā arī privātās kolekcijas. Visas Muzeju likumā noteiktās muzeja funkcijas veic publiskie muzeji: akreditētie pašvaldības un autonomie muzeji. Šo muzeju darbība atspoguļojas valsts informācijas sistēmās – Nacionālā muzeju krājuma kopkatalogā un Latvijas kultūras datu portālā.

Kultūrvides attīstības plāna izstrādes laikā iegūtais informācijas apkopojums rāda, ka vidējā un ilgtermiņā ir jārisina jautājums par novada kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu un izpēti, kā arī pieejamības veicināšanu visplašākajās tās izpausmēs. Līdz šim ir izdotas vairāku pagastu novadpētniecības grāmatas. Kultūrvēsturiskus pētījumus, piesaistot ES fondu finansējumu, sagatavo un izdod arī Tukuma muzejs. Tukuma novada kultūrvēsturiskā mantojuma izpētei un saglabāšanai nav pietiekama kapacitāte. Lai izzinātu un apkopotu novada vēsturi plašākā izpratnē, jāveicina novada vēsturiskā un kultūras mantojuma (materiālā un nemateriālā) izpēte un dokumentēšana. Novadpētniecības darbu veic arī publiskās bibliotēkas.

Tukuma muzeja struktūrvienības sadarbojas ar izglītības iestādēm un citām institūcijām, organizējot pasākumus, izplatot informāciju, meklējot idejas un sadarbības iespējas projektos. Nepieciešams veicināt sadarbību ar publiskajām bibliotēkām novadpētniecībā.

Muzeja pilnvērtīgu attīstību ierobežo telpu un resursu trūkums. Kavējas restaurācijas darbu uzsākšana Tukuma Vecajā aptiekā, tādēļ nav iespējams izveidot ekspozīciju “Tukumnieka māja”. Durbes pils kompleksa turpmāko atjaunošanu mūsdienīga muzeja un reģionālas restaurācijas centra izveidi kavē nepietiekams finansējums. Nav uzsākta Tukuma Mākslas muzeja un Džūkstes Pasaku muzeja modernizācija.

Lai veicinātu muzeju un apskates objektu apmeklējumu, nepieciešams uzstādīt norādes pie autoceļiem, Muzeju iekļaušanu tūrisma maršrutos, ko organizē tūrisma operatori un aģenti ceļojumiem pa Latviju kavē zemā autoceļu kvalitāte.

Tukuma muzejam ir četri ceļojošo izstāžu komplekti. Mākslas izstādes rīko arī Tukuma mākslinieku grupa. Tomēr ne Tukuma pilsētā, ne novadā kopumā nav mūsdienu prasībām atbilstošas izstāžu zāles. Tukuma mākslas muzeja un Mākslas galerijas "Durvis" telpas ir pārāk mazas reprezentatīvu ekspozīciju veidošanai, savukārt pagastu kultūras namu vestibilos nav iespējams nodrošināt mākslas darbu saglabāšanu un uzraudzību. Trūkst kapacitātes ceļojošu izstāžu sagatavošanā un organizēšanā.

Autonomie un privātie muzeji ir būtiska novada kultūrvides sastāvdaļa, tāpēc ir nepieciešama ciešāka sadarbība starp visiem novadā pastāvošajiem muzejiem, pašvaldības atbalsts, kā arī kopīga informatīvā telpa, to darbības un pasākumu atspoguļošanai.

1.5.4.2. Publiskās bibliotēkas

Bibliotēku darbību Latvijā reglamentē Bibliotēku likums, kā arī citi likumi, Ministru kabineta noteikumi un metodiskie ieteikumi, kuru apkopojums pieejams Kultūras ministrijas tīmekļa vietnē. Bibliotēku nozares mērķi un rīcības virzieni noteikti Bibliotēku nozares stratēģijā 2014.-2020. gadam.

Tukuma novadā darbojas 14 publiskās bibliotēkas, kuru galvenie pienākumi ir:

- nodrošināt bibliotēkai nepieciešamo iespaiddarbu un citu dokumentu komplektēšanu;
- veikt bibliotēkas krājuma organizēšanu (sistemizēšanu, katalogizēšanu un bibliografēšanu) un papildināšanu;
- nodrošināt brīvu pieejamību Nacionālajam bibliotēku krājumam un informācijas sistēmām;
- nodrošināt operatīvu un kvalitatīvu bibliotēku pakalpojumu sniegšanu bibliotēkas lietotājiem;
- radīt iespēju bibliotēkas lietotājiem izmantot bibliotēku pakalpojumus neatkarīgi no viņu dzimuma, vecuma, rases, tautības, fiziskā stāvokļa, dzīvesvietas un atrašanās vietas un citiem faktoriem, kā arī veidot atbilstošu bibliotēkas lietošanas aprīkojumu personām ar kustību un redzes traucējumiem;
- rūpēties par jaunu informācijas tehnoloģiju ieviešanu bibliotēkā;
- darīt pieejamu bibliotēku lietotājiem valsts un pašvaldību institūciju sagatavoto un publicēto informāciju;
- nodrošināt bibliotēkas lietotājiem bezmaksas pieeju internetam un vispārpieejamiem elektroniskās informācijas resursiem, kā arī nodrošināt iespēju bez maksas izmantot datoru.

Tukuma bibliotēka veic reģiona galvenās bibliotēkas funkcijas un, pamatojoties uz pašvaldības un citu novadu pašvaldību savstarpējo vienošanos, vada un koordinē Tukuma, Engures, Jaunpils un Kandavas novada novadu publisko bibliotēku darbu, sniedz metodisko un konsultatīvo palīdzību, veic metodiskās vadības (profesionālās pilnveides pasākumi: kursi, apmācības, semināri) un pārraudzības funkcijas (sagatavošana akreditācijai).

Tukuma bibliotēka, atbilstoši tās Nolikumam (apstiprināts ar 2009. gada 24. septembra Tukuma novada Domes lēmumu), ir Tukuma novada Domes kultūras, izglītības un informācijas iestāde, kas bibliotēku likumā noteiktā kārtībā reģistrēta Kultūras ministrijā un veic pasaules kultūras mantojuma – iespaiddarbu, elektronisko izdevumu, rokrakstu un citu dokumentu uzkrāšanu, sistemizēšanu, katalogizēšanu, bibliografēšanu un saglabāšanu, kā

arī nodrošina tajā esošās informācijas publisku pieejamību un izmantošanu. Bibliotēka iedzīvotājiem nodrošina vairāk nekā 73 800 drukāto darbu, 90 periodisko izdevumu, bezmaksas pieeju internetam un bibliotēkas veidotajām un abonētajām bibliogrāfiskajām un pilnteksta datubāzēm.

Tukumā bibliotēkas pirmsākumi meklējami 1882. gadā, kad pilsētā tiek dibināta Tukuma Viesīgā biedrība, kuras mērķis bija rosināt latvisko izglītību un kultūras dzīvi. 1890. gadā tiek atvērta lasāmgalds jeb lasītava, kur notiek priekšlasījumi un jautājumu vakari. Mūsdienās Tukuma bibliotēka atrodas renovētā un pārbūvētā ēkā Tukumā, Šešes ielā 3. Ēka nav pašvaldības īpašums. Bibliotēka izvietota 2. un 3. stāvā un ir aprīkota ar modernām informācijas tehnoloģijām. Lasītājiem pieejama pieaugušo literatūras nodaļa un divas lasītavas, savukārt mazos lasītājus un skolēnus gaida bērnu grāmatu krājums un Pasaku istaba. Jaunā bibliotēkas ēka ir ieguvusi balvu “Zelta krukis”, jo ir draudzīga un viegli pieejama cilvēkiem ar kustību traucējumiem.

Tukuma bibliotēkai ir tīmekļa vietne <http://biblioteka.tukums.lv/> un konts sociālajā tīklā *Facebook*.

2019. gadā Tukuma bibliotēkas apmeklējumu skaits, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, ir palielinājies, vērojama reģistrēto lietotāju skaita samazināšanās, arī izsniegumu skaitam ir tendence samazināties, bet nedaudz pieaudzis virtuālo apmeklējumu skaits. Dati par Tukuma bibliotēkas pamatrādītājiem 2017.-2019. gadā skatāmi 5. tabulā.

5. tabula.

Tukuma bibliotēkas pamatrādītāji 2017.-2019. gadā (datu avots – Tukuma reģiona bibliotēku 2019. gada darba pārskats)

Radītāji	Gads	2017	2018	2019	% salīdzinot ar iepriekšējo gadu
Lietotāju skaits		3573	3422	3363	-4,2% /-1,7%
t.sk. bērni		910	885	882	-2,7% /-0,3%
Bibliotēkas apmeklējums		50910	49603	52681	-2,5% /+12,1%
t.sk. bērni		10787	11399	12773	+5,7%/ +12,1%
Virtuālais apmeklējums		19818	22110	19888	+11,6% /-10%
Izsniegums kopā		145880	133336	105370	-8,6% /-21%
t.sk. grāmatas		52322	59876	56221	+14,4%/ -6,1%
t.sk. periodiskie izdevumi		93557	73180	46380	-21,8% /-36,6%
t.sk. bērniem		17152	20986	17857	+22,3% /-14,9%
Bibliotekārais aptvērums % no iedz. skaita pilsētā		18,9	18,0	18,3	
t.sk. bērni līdz 18 gadiem			17,3	22,9	

Kopš 1999. gada Tukuma Bibliotēka veido Novadpētniecības datubāzi. 2019. gadā Tukuma bibliotēka iesaistījās jauna pakalpojuma jeb e-grāmatu bibliotēkas (<https://www.3td.lv/>) popularizēšanā, kā arī bērnu literatūras nodaļas krājums tika papildināts ar galda spēļu klāstu. 2019. gada nogalē tika izstrādāts jauns Tukuma bibliotēkas krājuma komplektēšanas un organizācijas politikas dokuments 2020.-2022. gadam.

Bibliotēka īpašu uzmanību velta darbam ar bērniem un jauniešiem, organizējot ekskursijas jeb tā sauktās bibliotekārās stundas pa bibliotēku, spēles, nodarbības, radošās darbnīcas, konkursus, tikšanās, tematiskus pasākumus.

Ārpus Tukuma pilsētas novadā darbojas 13 publiskās bibliotēkas, kuras ir pagastu pārvalžu struktūrvienības. 2019. gadā kopējais aktīvo lasītāju skaits Tukuma novada publiskajās bibliotēkās bija 6081. Tukuma novada publiskajās bibliotēkās aktīvo lasītāju skaits kopumā kopš 2015. gada samazinājies par 8,6%, bet atsevišķās pagastu bibliotēkās, piemēram, Pūres un Zentenes pagastu publiskajās bibliotēkās, tam ir tendence pieaugt, skat. 6. tabula.

6. tabula.
Tukuma novada publisko bibliotēku reģistrēto lasītāju 2015.-2019. gadā (datu avots – Tukuma reģiona bibliotēku 2019. gada darba pārskats)

Bibliotēka	Gads	2015	2016	2017	2018	2019
Degoles pagasta bibliotēka		86	92	83	81	85
Džūkstes pagasta 1. bibliotēka		183	182	178	176	157
Džūkstes pagasta 2. bibliotēka		103	108	111	108	106
Irlavas pagasta 1. bibliotēka		243	242	239	232	206
Irlavas pagasta 2. bibliotēka		152	147	88	111	94
Jaunsātu pagasta bibliotēka		160	149	135	129	132
Lestenes pagasta bibliotēka		200	193	160	164	158
Pūres pagasta bibliotēka		483	494	501	537	604
Sēmes pagasta bibliotēka		237	253	253	249	149
Slampes pagasta bibliotēka		531	559	544	525	526
Tumes pagasta bibliotēka		348	353	356	333	326
Tumes pagasta Lazdu bibliotēka		127	125	134	141	83
Zentenes pagasta bibliotēka		49	52	63	81	92
Tukuma bibliotēka		3 680	3 729	3 573	3 422	3 363
Aktīvo lasītāju skaits kopā Tukuma novada publiskajās bibliotēkās		6 582	6 678	6 418	6 289	6 081

Kopējais Tukuma novada publisko bibliotēku fiziskais apmeklētāju skaits 2019. gadā bija 114,7 tūkstoši. Arī šim statistikas rādītājam kopumā novadā ir tendence samazināties, taču ir atšķirības atsevišķu pagastu bibliotēkās – Pūres un Zentenes pagastu bibliotēkās tas pieaug, Tumes pagasta bibliotēkā nav lielu svārstību, bet citās samazinās, skat. 7. tabula.

Tukuma novada bibliotēku apmeklējumu skaits 2015.-2019. gadā (datu avots – Tukuma reģiona bibliotēku 2019. gada darba pārskats)

Bibliotēka	Gads	2015	2016	2017	2018	2019
Degoles pagasta bibliotēka		2 664	2 011	1 335	1 012	965
Džūkstes pagasta 1. bibliotēka.		2 564	2 677	2 732	2 209	1 833
Džūkstes pagasta 2. bibliotēka.		2 750	3 125	2 837	3 039	2 542
Irlavas pagasta. 1. bibliotēka.		5 736	5 184	4 370	4 917	3 494
Irlavas pagasta 2. bibliotēka.		4 752	2 668	1 655	2 320	2 226
Jaunsātu pagasta bibliotēka.		7 529	5 917	4 993	4 780	4412
Lestenes pagasta bibliotēka.		6 126	4 250	4 322	4 036	3 734
Pūres pagasta bibliotēka.		15 089	13 053	13 143	16 182	1 7545
Sēmes pagasta bibliotēka		6 980	7 642	6 911	5 761	2 858
Slampes pagasta bibliotēka.		10 391	10 400	8 991	8 881	9 380
Tumes pagasta bibliotēka		6 826	6 900	7 153	7 158	7 003
Tumes pagasta Lazdu bibliotēka		1 533	1 866	1 696	1 416	699
Zentenes pagasta bibliotēka.		4 165	4 263	4 365	5 139	5 372
Tukuma bibliotēka		50 248	50 723	50 910	49 603	52 681
Fiziskais apmeklētāju skaits kopā Tukuma novada publiskajās bibliotēkās		13 7353	12 0679	11 5413	11 6453	11 4744

Publiskās bibliotēkas organizē arī dažādus tematiskos pasākumus (tikšanās, grāmatu atvēršanas un citus svētkus, konkursus, nodarbības u.c.) un izstādes, skat. 8. un 9. tabulu.

Tematisko pasākumu skaits Tukuma novada publiskajās bibliotēkās 2014.-2018. gadā (datu avots – Tukuma reģiona bibliotēku 2019. gada darba pārskats)

Bibliotēka	Gads	2014	2015	2016	2017	2018
Degoles pagasta bibliotēka		3	3	3	3	3
Džūkstes pagasta 1. bibliotēka		6	8	21	21	21
Džūkstes pagasta 2. bibliotēka		4	8	10	10	10
Irlavas pagasta 1. bibliotēka		5	5	5	7	7
Irlavas pagasta. 2. bibliotēka		7	5	3	4	4
Jaunsātu pagasta bibliotēka		5	4	5	4	4
Lestenes pagasta bibliotēka		23	18	14	12	12
Pūres pagasta bibliotēka		37	33	39	37	37
Sēmes pagasta bibliotēka		9	6	7	17	17
Slampes pagasta bibliotēka		12	10	11	18	18

Tumes pagasta bibliotēka	18	15	16	15	15
Tumes pagasta Lazdu bibliotēka	5	8	9	0	0
Zentenes pagasta bibliotēka	1	0	0	1	1
Tukuma bibliotēka	50	67	47	92	92
Tematiskie pasākumi kopā Tukuma novada publiskajās bibliotēkās	185	190	190	241	241

9. tabula.

Izstāžu skaits Tukuma novada publiskajās bibliotēkās 2014.-2018. gadā (datu avots – Tukuma reģiona bibliotēku 2019. gada darba pārskats)

Bibliotēka	Gads	2014	2015	2016	2017	2018
Degoles pagasta bibliotēka		8	7	6	7	7
Džūkstes pagasta 1. bibliotēka		29	35	45	46	46
Džūkstes pagasta 2. bibliotēka		28	28	25	22	22
Irlavas pagasta 1. bibliotēka		22	21	22	19	19
Irlavas pagasta 2. bibliotēka		14	14	8	9	9
Jaunsātu pagasta bibliotēka		26	21	23	18	18
Lestenes pagasta bibliotēka		36	50	38	36	36
Pūres pagasta bibliotēka		24	26	29	22	22
Sēmes pagasta bibliotēka		5	5	4	5	5
Slampes pagasta bibliotēka		65	65	60	48	48
Tumes pagasta bibliotēka		27	26	21	28	28
Tumes pagasta Lazdu bibliotēka		13	16	18	5	5
Zentenes pagasta bibliotēka		10	9	10	11	11
Tukuma bibliotēka		54	46	40	48	48
Izstādes kopā Tukuma novada publiskajās bibliotēkās		361	369	349	324	324

Visās publiskajās bibliotēkās pieejams bezmaksas internets un darbstacijas atbilstoši normatīvo aktu prasībām.

SECINĀJUMI

Tukuma bibliotēka ir pagastu bibliotēku metodiskais centrs – palīdz ar mācībām, kursiem, atskaitēm, informāciju kas veicina darba izpildi, nodrošina bibliotēkas sistēmu atbalstu u.c., bet tā nenosaka pagastu bibliotēku finansējumu, darba laiku, personāla noslodzi.

Tukuma bibliotēkai ir savs nolikums, taču tajā nav atspoguļota saistība ar novada pagastu pārvalžu pakļautībā esošajām publiskajām bibliotēkām, līdz ar to nav saprotams to pārvaldības modelis, trūkst sadarbības ar citām kultūrvidi veidojošām iestādēm.

Saziņai elektroniskajā vidē daudzi publisko bibliotēku darbinieki neizmanto Tukuma novada e-pasta adreses, lielākā daļa izmanto savus privātos e-pastus (*Inbox, Gmail, Infonet, Tvnet* u.c.), kas apgrūtina saziņu ar bibliotēkām.

Nepieciešams atjaunot bibliotēku datortehniku un uzlabot interneta ātrumu. 2019. gadā aktualizējusies problēma, kas saistīta ar nesaudzīgu attieksmi pret grāmatām. Aktuāla problēma ir garas rindas vasaras laikā uz skolu ieteicamo literatūru.

1.5.4.3. Kino

Tukuma novads ir nozīmīga filmu uzņemšanas vieta jau vairākus desmitus gadu, kurā uzņemtas tādas latviešu mākslas filmas kā “Rita” (1957), “Kad lietus un vēji sitas logā” (1967), “Vella kalpi” (1970), “Ilgais ceļš kāpās” (1981), “Rīgas sargi” (2007), “Rūdolfā mantojums” (2010), “Sapņu komanda 1935” (2012), “Ausma” (2015), “Bille” (2018), “Tēvs nakts” (2018), “Nameja gredzens” (2018), “Kur vedīs ceļš” (2020), “Klases salidojums” (2020), kā arī Latvijas-Polijas kopražojuma filma “Kāzas 2” (2020) un Latvijas-Krievijas kopražojuma filma “Cojs” (2020). Par iecienītām filmēšanas vietām kino nozarei tapusi Tukuma vecpilsēta, Tukuma, Pūres, Lestenes un Sātu baznīcas, Durbes pils u.c. Būtisku vietu Tukuma novada un visas Latvijas kultūrvides veidošanā ieņem filmu parks “Cinevilla”, kas ir lielākais filmēšanas laukums Latvijā un Baltijā. To veido butaforisku celtņu izbūvēta kopa Tukuma novada Slampes pagastā “Vidus Vecvagaros”.

Kinopilsētas būvniecība tika sākta 2004. gadā, lai uzņemtu kinolenti “Rīgas sargi”. Tagad pilsētiņā uzņemtas jau vairākas latviešu spēlfilmas, starp tām “Rūdolfā mantojums”, “Sapņu komanda 1935”, kā arī vairākas ārvalstu kinofilmas.

Filmu parks “Cinevilla” piedāvā iepazīt kinopilsētiņu, iejusties filmu varoņu “ādā”, ietērpjoties filmu varoņu kostīmos, iepazīties ar specefektu tapšanu un piedalīties tajos, noskatīties kādu no kinopilsētiņā uzņemtajām filmām.

Kinopilsētiņā iespējams rīkot korporatīvos un sporta pasākumus, kāzas, seminārus, konferences, koncertus, tiek piedāvātas arī izglītojošas programmas skolēniem par filmēšanas procesu, ļaujot tajā iesaistīties, iejusties aktieru, režisoru, gaismotāju lomās un pašiem uzņemt savu filmu.

“Cinevillā” notikuši radošuma festivāli “Film Art Action Party” sadarbībā ar “Kanāls 2” un Latvijas Kultūras koledžu, rīkoti Jāņu svinēšanas pasākumi. 2019. gadā vairāk nekā 160 motociklistu un vairāki simti fanu no astoņām valstīm kinopilsētiņā “Cinevilla” atzīmēja motocikla “Jawa” deviņdesmito dzimšanas dienu. “Cinevilla” iesaistījās Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras rīkotajā “Magnetic Latvia Kino” konferencē, kas notika Rīgas Starptautiskā kino festivāla (*Rīga IFF 2019*) ietvaros.

SECINĀJUMI

Filmu parks “Cinevilla” ir atvērts sadarbībai ar Tukuma novada Domi. 2020. gadā noticis pirmais sadarbības projekts – kino festivāls - radošais izaicinājums “Tukuma 48h kino komūna Cinevillā”. Pozitīva pieredze un sadarbība ir ar Tukuma tūrisma informācijas centru. “Cinevillā” iespējams organizēt lielus pasākumus.

Esošā infrastruktūra un līdzšinējā kino nozares aktivitāte ir pietiekams pamats Tukuma novada kino klastera izveidošanai un attīstībai.

1.5.4.4. Kultūrizglītība

Kultūrizglītības nozares attīstības virzieni noteikti Kultūrizglītības nozares stratēģijā 2014.-2020. gadam. Tās virsmērķis – esošās kultūrizglītības sistēmas saglabāšana un attīstība, nodrošinot iespēju saņemt kvalitatīvu izglītību mūzikā, dejā, mākslā un dizainā profesionālās

ievirzes, vidējās un augstākās izglītības līmenī, sagatavojot profesionālus un konkurētspējīgus mūzikas un dejas izpildītājus, diriģentus, mākslas un dizaina nozares speciālistus, kā arī citus kultūras un radošo industriju speciālistus, kā arī kultūrizglītības pedagogus.

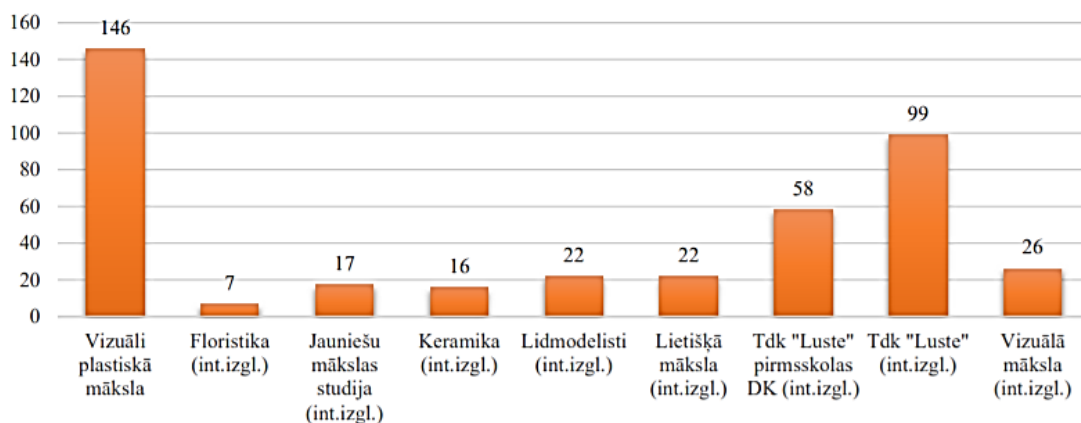
Tukuma novadā profesionālas ievirzes kultūrizglītību var iegūt Tukuma Mākslas skolā, Tukuma Mūzikas skolā un Tukuma profesionālās ievirzes deju skolā “Demo”.

Tukuma Mākslas skola ir Tukuma novada Domes dibināta un pakļautībā esoša profesionālās ievirzes izglītības iestāde, kas izveidota 2004. gada 1. jūnijā, reorganizējot Tukuma Bērnu un jauniešu centru. Iestādes tiesiskais pamats ir Tukuma novada Domes apstiprināts iestādes Nolikums (apstiprināts ar Tukuma novada Domes 2009. gada 9. jūlija lēmumu), Latvijas Republikas Izglītības likums, Profesionālās izglītības likums, citi likumi un normatīvie akti, kā arī Tukuma novada Domes saistošie noteikumi un lēmumi par Tukuma Mākslas skolas darbību.

Tukuma mākslas skolas darbības mērķis ir veidot izglītības vidi, organizēt un īstenot izglītības procesu, kas nodrošinātu profesionālās ievirzes izglītības mākslas programmās un interešu izglītības programmās noteikto mērķu sasniegšanai.

Saskaņā ar Tukuma novada izglītības iestāžu gadagrāmatas datiem Tukuma Mākslas skolā 2018./2019. mācību gadā programmā “Vizuāli plastiskā māksla” mācījās 146 audzēkņi, bet interešu izglītības programmās – 260 (skat.17. attēlu).

Tukuma Mākslas skolas izglītojamo skaits 2018./2019.m.g.

17. attēls. Tukuma Mākslas skolas izglītojamo skaits 2018./2019. mācību gadā (Datu avots - Tukuma novada izglītības iestāžu gadagrāmata, 2019. gads)

Tukuma Mākslas skola realizē akreditētu profesionālās ievirzes izglītības programmu 20V 2100 1 “Vizuāli plastiskā māksla”, kā arī interešu izglītības programmas (pulciņus kuros audzēkņus uzņem no 4 gadu vecuma). Interešu izglītības programma (pulciņi) realizē šādas mācību programmas:

- tautas deju kolektīvs “Luste”;
- vizuālās mākslas pulciņš;
- lietišķās mākslas pulciņš;
- keramika;
- lidmodelisms;
- floristika.

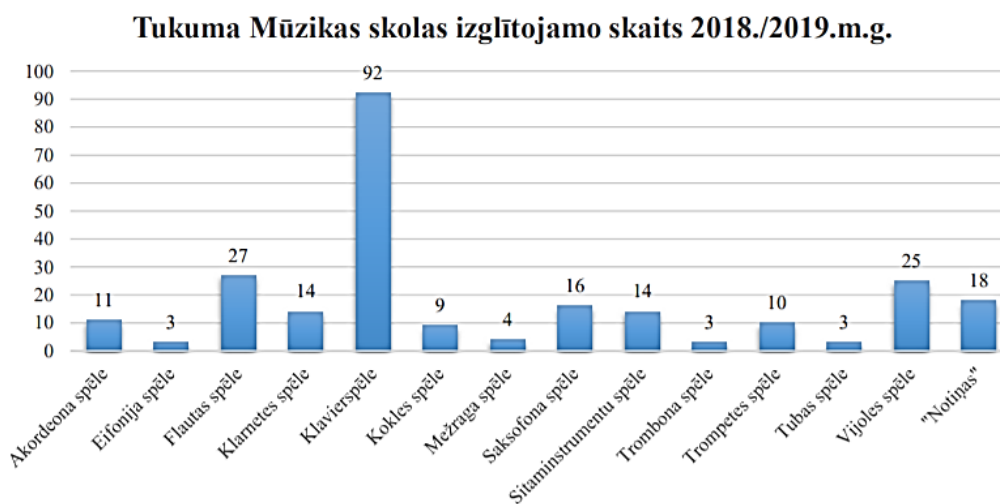
Tukuma Mākslas skolas mācību programmā ietilpst zīmēšana, gleznošana, kompozīcija, veidošana, mākslas valodas pamati, darbs materiālā, bet kā izvēles priekšmetus var apgūt keramiku, animāciju, datorgrafiku, tekstilu un iespiedgrafiku. Vasarās Tukumā, Tukuma novadā, kā arī citās Latvijas skaistākajās vietās tiek rīkotas zaļās prakses, kas ir audzēkņu patstāvīgais darbs, zīmējot un gleznojot plenērā.

Tukuma Mūzikas skola ir Tukuma novada Domes dibināta profesionālās ievirzes izglītības iestāde mūzikas izglītības programmu īstenošanai. Skolas darbības tiesiskais pamats ir Izglītības likums, Profesionālās izglītības likums un citi normatīvie akti, kā arī Tukuma Mūzikas skolas Nolikums (apstiprināts ar Tukuma novada Domes 2016. gada 22. septembra lēmumu).

Skolā var apgūt 25 profesionālās ievirzes izglītības programmas, kuru realizācijā liela nozīme ir audzēkņu koncertdarbībai. Tukuma Mūzikas skolas mākslinieciskajai darbībai ir nozīmīga vieta Tukuma pilsētā un novadā. Regulāri notiek skolas audzēkņu, skolas pedagogu un absolventu koncerti.

Tukuma Mūzikas skolā var apgūt taustiņinstrumentu (klavieres, akordeons), pūšamo instrumentu (flauta, klarnete, saksofons, mežrags, trompete, trombons, tūba, eifonijs), stīgu instrumentu (kokle, vijole) un sitamo instrumentu spēli.

Saskaņā ar Tukuma novada izglītības iestāžu gadagrāmatas datiem 2018./2019. mācību gadā Tukuma Mūzikas skolā mācījās 249 audzēkņi (skat. 18. attēlu).

18. attēls. Tukuma Mūzikas skolas izglītojamo skaits 2018./2019. mācību gadā (datu avots - Tukuma novada izglītības iestāžu gadagrāmata, 2019. gads)

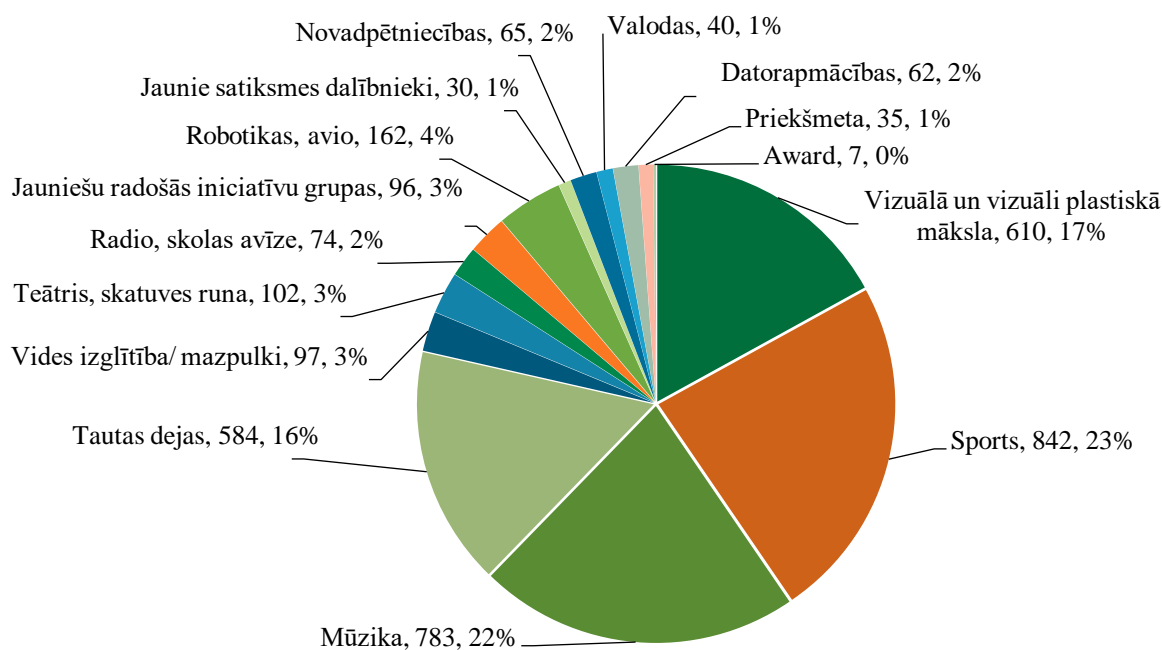
Skolā darbojas vokālie ansambļi "Kriksis" (jaunāko klašu audzēkņiem) un "Kreksis" (vecāko klašu audzēkņiem).

Tukuma profesionālās ievirzes Deju skola "Demo" 2019. gada 24. septembrī ir reģistrēta Izglītības iestāžu reģistrā kā profesionālās ievirzes izglītības iestāde. Deju skola akreditēta 2020. gada 31. augustā un akreditāciju ieguvusi līdz 2026. gada 30. augustam. Deju skola īsteno četras akreditētas profesionālās ievirzes izglītības programmas un vienu interešu izglītības programmu. 2020./2021. mācību gadā deju skolā mācās 180 audzēkņi.

Interesešu izglītība sekmē Latvijai svarīgu kultūras vērtību pārmantojamību starp paaudzēm, veicina skolēnu personības attīstību un nodrošina drošu un saturīgu jauniešu brīvā laika pavadīšanu. Interesešu izglītības programmas Tukuma novadā īsteno vispārējās izglītības iestādes, profesionālas ievirzes izglītības iestādes, kultūras un tautas nami, kā arī biedrības.

Informācija par interesešu izglītības statistiku Tukuma novada, kā arī Engures un Jaunpils novadu skolās tiek apkopota Tukuma novada Izglītības pārvaldes gadagrāmatās (skat. 19. attēlu), kur pieejami dati par skolu piedalīšanos, rezultātiem un sasniegumiem konkursos, skatēs, mūzikas un vizuālās mākslas, tautas deju, literāro uzvedumu un skatuves runas pasākumos.

Audzēkņu skaits interesešu izglītībā Tukuma novadā 2018./2019. mācību gadā pēc Tukuma novada Izglītības pārvaldes datiem bija 3503, mērķdotāciju apjoms interesešu izglītībai Tukuma novadā 2019. gadā bija 270 502 euro.

19. attēls. Interesešu izglītības audzēkņu sadalījums pa jomām Tukuma novadā 2018./2019. m. g. (datu avots: Tukuma novada Domes Izglītības pārvalde)

Nozīmīga vieta interesešu izglītības nodrošināšanā un popularizēšanā ir arī nevalstiskajām organizācijām. Tukuma novada Izglītības pārvaldes tīmekļa vietnes sadaļā par interesešu izglītību pieejama informācija par interesešu izglītības programmām, kuras saņēmušas valsts mērķdotāciju un kuru īstenošana notiek ārpus izglītības iestādēm. 2019./2020. mācību gadā šādas programmas īsteno biedrība “Mēs dejai” mūsdienu dejās un biedrība “Dziesmu vācelīte” kultūrizglītībā un mūzikā. Interesešu izglītību nodrošina vēl arī citas nevalstiskās organizācijas, piemēram, Skaņu skola “Dore” bērniem, Artūra Dumbra ģitārspēles nodarbības, Tukuma Tautskola, Tukuma Jauniešu centrs.

Tukuma novadā nav pašvaldības dibināta pieaugušo izglītības centra, tomēr pieaugušo izglītības kursus un dažādus pasākumus piedāvā pašvaldības iestādes – Tukuma novada Izglītības pārvalde, Tukuma muzejs, Tukuma novada bibliotēkas, kultūras nami un izglītības

iestādes. Pieaugušo izglītības programmas novadā pamatā īsteno privātas pieaugušo izglītības institūcijas – Latvijas Tautas skolas mācību centrs “Zinātne”, mācību centrs “Cita klasīte”, kā arī dažādu iestāžu filiāles un komersanti – Nodarbinātības valsts aģentūras Tukuma filiāle, mācību centrs “Profit”, mācību centrs “BUTS”, SIA “Studio Intelligence”, SIA “DIJA” mācību centrs, kā arī dažādas biedrības – “Sajūtu lāde”, Laimes sajūtu biedrība u.c.

Pieaugušo neformālās un interešu izglītības programmu licencēšanu Tukuma novadā veic Tukuma novada Izglītības pārvalde.

Latvijas Kultūras akadēmijas Zinātniskās pētniecības centrs 2017. gadā sagatavoja pētījumu par kultūrizglītības īstenošanas pēctecību profesionālās ievirzes, profesionālās vidējās izglītības, augstākās izglītības programmās un sagatavoto speciālistu skaita atbilstību kultūras nozares un radošo industriju darba tirgus prasībām, kura rezultātus jāņem vērā arī Tukuma novadā, plānojot kultūrizglītības virzienus.

SECINĀJUMI

Tukuma novadā ir plašs interešu izglītības piedāvājums dažādos kolektīvos un pulciņos skolās un kultūras namos.

Kultūrizglītības pieejamību novadā apgrūtina transporta problēmas nokļūšanai uz nodarbībām ārpus izglītības iestāžu mācību laika, priekšrocības ir Tukuma pilsētas skolēniem, jo mākslas un mūzikas skolas atrodas pilsētā.

Kultūrizglītības iestāžu telpas un inventāra kvalitāte nespēj nodrošināt pieprasījumu, kā rezultātā talantīgi novada audzēkņi izvēlas mācīties Rīgas, Jūrmalas vai citu novadu kultūrizglītības iestādēs.

1.5.4.5. Kulinārais mantojums

Būtiska Tukuma novada kultūrvides sastāvdaļa ir kulinārais mantojums. Paši tukumnieki par saviem, tikai Tukumā nobaudāmiem gardumiem, sauc gaļas veltnīšus un rožu kokteili, taču ne katra kafejnīca vai restorāns tos piedāvā. Kā novada tipiskie produkti tiek minēti miežu kafija, Pūres šokolāde, Pūres dārzeņu ogas, augļi un ievārījumi, smiltsērķšķi, zemenes, avenes, āboli, AS “Tukuma piens” produkcija, mājas vīni, saldējums.

Jaunmoku pilī tiek piedāvāta zāļu tēju degustācija, programmas dalībnieki uzzina interesantus faktus par zāļu tējām, to ārstniecisko iedarbību, degustē ap 10 dažādām zāļu tējām, kā arī neparastus sīrupus un ievārījumus. Vasaras periodā apskatei pieejams tēju dārzs pils parkā.

Pastariņa muzeja programma “Maizes cepšana” Zentenes pagastā iepazīstina ar maizes cepšanas tradīcijām 19. gs. beigās. “Bisniekos” ir saglabājusies lielā maizes krāsns. Programmas dalībnieki veido kukulīšus un ar lizi liek maizi īstā maizes cepšanas krāsnī. Maizei cepoties, ir laiks tuvāk iepazīt lauku sētas iekārtojumu, sadzīvi, dabu un Pastariņa atmiņas. Maizes cepšanas programmu iespējams papildināt ar pašrocīgu sviesta kulšanu.

Zemnieku saimniecība “Kaspari” Tumē audzē dažādas ogas – zemenes, avenes, ķiršus, upenes, cidonijas, aronijas, ērkšķogas, ābolus no kurām gatavo mājas vīnus.

Abavas ģimenes vīna darītava Ārlavciemā, netālu no Tukuma, ābeļdārzu vidū, darina kvalitatīvus dzērienus no Latvijā audzētiem augļiem un ogām. Iespējamās ekskursijas un degustācijas vīna darītavā pie Tukuma vai vīna dārzos pie Sabiles.

Uzņēmums “Satori Alfa” Tumē nodarbojas ar smiltsērķšķu nektāra ražošanu, piedāvā smiltsērķšķu dārza apskati, stāstījumu par to audzēšanu, pārstrādi, ogām piemītošajām labajām īpašībām un pozitīvo ietekmi uz organismu, smiltsērķšķu kokteiļa degustāciju.

2019. gadā zīmola “Ražots Kurzemē” attīstības rezultātā Tukuma TIC kopīgi ar Kurzemes reģiona lauku partnerībām un biedrību “Kurzemes tūrisma asociācija” realizēja apmācību kursu mazajiem uzņēmējiem un mājražotājiem, noorganizēja Kurzemes dienu Kuldīgā, izveidoja brošūru “Ražots Kurzemē”, kurā ietverta informācija par 12 (no 99) novada mazajiem uzņēmējiem un mājražotājiem, kā arī noorganizēta Kurzemes apceļošanas akcija, kurā ietverti 5 ražotāji no Tukuma novada.

SECINĀJUMI

Pašvaldībā netiek apzināta un apkopota informācija par kulināro mantojumu kā kultūrvides sastāvdaļu, informācija par mājražotājiem, mazajiem uzņēmējiem un aktivitātēm pieejama Tukuma TIC tīmekļa vietnē.

Nepieciešama šīs nozares pārraudzīšana un koordinēšana pašvaldībā.

1.5.4.6. Kultūrvēsturiskais mantojums

Kultūrvēsturiskais mantojums – kultūras pieminekļi, kultūrvēsturiskā vide, senās tradīcijas – ir nozīmīgs resurss mūsdienīgas kultūrvides attīstīšanai un var kalpot arī kā pamats tūrisma sektora attīstīšanai.

Tukuma novads ir bagāts ar kultūras pieminekļiem - valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā iekļauti 62 objekti:

- 1 vēstures piemineklis – Ernesta Birznieka-Upīša dzimtās mājas;
- 13 arheoloģijas pieminekļi - Irlavas senkapi, Daibju senkapi, Riepju senkapi, Tāmu senkapi, Vecsātu pilskalns ar apmetni, Pūres Mūļu kalns-pilskalns, Reiņu senkapi (Lazdu kalns), Zviedru senkapi, Dārzieku senkapi, Tukuma senkapi, Tukuma viduslaiku pils, Tukuma pilskalns, Vecmoku pilskalns;
- 24 arhitektūras pieminekļi – Sātu luterāņu baznīca ar žogu un vārtiem, Kukšu muižas apbūve ar parku, kungu māja, Lestenes muižas apbūve, kalpu māja, kungu māja, parks, Lestenes luterāņu baznīca, Lamiņu muižas apbūve, parks, ratnīca, kungu māja, dzimtas kapliča, Lamiņu katoļu baznīca, Tukuma luterāņu baznīca, Tukuma pils tornis un ārsienas fragments, Durbes pils, kalpu māja, parks, Durbes muižas apbūve, Jaunmoku muižas apbūve ar parku, Zentenes muižas pils un divas tās saimniecības ēkas, parks ar žogu;
- 21 mākslas piemineklis – Sātu luterāņu baznīcas ērģeles ar ērģeļu prospektu, kancele, altāris, biktssols, Pūres luterāņu baznīcas kancele, altāris, Tukuma luterāņu baznīcas vitrāžas – “Evanģēlists Jānis un apustulis Pēteris”, “Kristus”, “Apustulis Pāvils un evanģēlists Marks”, “Labais gans”, ērģeles, baznīcēnu soli (38), ērģeļu luktas, Tukuma katoļu baznīcas ērģeļu prospekts, virotņu altāris ar gleznojumiem, Jaunmoku pils krāsns, Dzirciema luterāņu baznīcas kancele, Zentenes muižas pils cilnis ”Ģerbonis” fasādē, krāsns un kamīns, interjera dekoratīvā apdare 2 telpās;
- 1 pilsētībūvniecības piemineklis – Tukuma pilsētas vēsturiskais centrs;
- 2 vēsturiskas notikumu vietas -Vecā aptieka Tukumā, Džūkstes – Lancenieku skola – Ansa Lerha-Puškaiša dzīves vieta.

Novadā ir arī 8 vietējas nozīmes kultūras pieminekļi:

- 6 arheoloģijas pieminekļi – Peņķu veselības avots-kulta vieta, Valliešu Elka kalns – kulta vieta, Kaives senču ozols – kulta vieta, Ēmu senkapi, Turķu viduslaiku kapsēta, Vanagu viduslaiku kapsēta;
- 2 arhitektūras pieminekļi – Lestenes muižas klēts, zemnieku sēta "Koršas".

Lielākā daļa valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu koncentrēti Tukuma pilsētā (33), Irlavas (16), Zentenes (13) un Pūres (12) pagastos. Kā ievērojamākie un atpazīstamākie kultūras pieminekļi Tukuma novadā minami Tukuma pilsētas vēsturiskais centrs, Durbes muižas apbūve ar parku Tukumā, Jaunmoku muižas apbūve ar parku Tumes pagastā, Kukšu muižas apbūve Jaunsātu pagastā un Tukuma pils tornis un ārsienas fragments.

Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde īsteno valsts politiku un kontroli kultūras pieminekļu aizsardzībā, veic kultūras mantojuma apzināšanu, izpēti un pieminekļu uzskaiti. Savukārt viena no pašvaldību autonomajām funkcijām ir rūpēties par kultūru un sekmēt tradicionālo kultūras vērtību saglabāšanu un tautas jaunrades attīstību (organizatoriska un finansiāla palīdzība kultūras iestādēm un pasākumiem, atbalsts kultūras pieminekļu saglabāšanai u.c.).

1.5.4.7. Tradicionālā kultūra un amatniecība

Tukuma novadā ir senas un daudzveidīgas amatniecības tradīcijas. Novadā darbojas dažādu amatu meistari – grozu pinēji, rotu mākslinieki, metālmākslinieki, gleznotāji, kokamatnieki un kokačīrnieki, akmeņkaļi, audēji, rokdarbnieki, ādas apstrādes meistari, keramiķi, maizes cepēji, gardumu mājražotāji, vīndari, bitenieki, u.c., kā arī radošās darbnīcas dažādās tautas mākslas nozarēs un tehniskajā jaunradē.

Tautas lietišķās mākslas studija "Durbe" darbojas kopš 1974. gada, tās dalībnieces īpašu uzmanību pievērš tautastērpu pētniecībai un izgatavošanai. Studija mājo Tukuma muzeja Tukuma Audēju darbnīcā, kur ir vairāk nekā 40 stelles un darbojas 50 dalībnieces.

Etnogrāfijai, seno tradīciju izpētei, vēsturisko audumu darināšanai un krāsošanai ar augu krāsvielām, audējas rosināja pievērsties Agita Pumpure, kas pārzina arheoloģiskās tekstiltehnikas, un Vineta Šulca, kas mērķtiecīgi iesaista studijas dalībnieces Tukuma muzeja tautastērpu kolekcijas veidošanā. Studijas dalībnieces jau daudzus gadus pēta un darina novada tautastērpus Tukuma muzeja krājumam, kā rezultātā tapuši 26 tērpi. Tukuma jostas atdarinājums, kas tapis pēc skolotājas Ilgas Bērziņas tehniskā zīmējuma, ir viena no novada tērpa īpašajiem aksesuāriem, kurā iekodēta tautas vēsture.

Mākslas darbnīca "Antīks" Tukumā izveidota 2001. gadā, kurā darbojas divi mākslinieki – mēbeļu restaurators Leons Čivlis un gleznotāja Ingemāra Treija. Apmeklējot darbnīcu, iespējams tikties ar māksliniekiem, apskatīt viņu radītos darbus un uzzināt daudz jauna par restaurāciju un glezniecību, piedalīties gleznošanas nodarbībās un studijā.

Radošajā darbnīcā "Ligzda" Tukumā var apgūt dažādas rokdarbu prasmes – adīšanu, dekapāžu, plastikas modelēšanu, zīda un stikla apgleznošanu, auduma rotaļlietu šūšanu. Darbnīcā ir iespēja iegādāties rokdarbus vai izgatavot suvenīru pašu rokām. Katru mēnesi apskatāma jauna radošo darbu izstāde.

Salmu darbnīcā Tukumā ir lietas, kuras patiesi radītas no sirds, un tas ir sajūtams visos Rītiņu ģimenes – Kristīnes, Jura un Ievas Elizabetes – rūpīgi veidotajos salmu darbos. Salmu darbnīcā ir vieta, kur ikviens interesents var radoši izpausties arī pats - individuāli, ar ģimeni vai grupā.

“**Andrii ART**” ādas izstrādājumu radošā darbnīcā izgatavo augstas kvalitātes ādas izstrādājumus pēc klienta individuālajām vēlmēm. Tas ir Andra Mihaļska ilgi lolots un veidots uzņēmums. Izstrādājumi te tiek izgatavoti no dabīgas, augos miecētas ādas, kvalitatīvas furnitūras un profesionāliem apstrādes materiāliem. Radošajā darbnīcā ir iespēja paviesoties, kā arī pašiem izgatavot sev personalizētu atslēgu piekariņu un rokas sprādzi.

Kalējs Gints Haņeckis savā kalēja darbnīcā piedāvā pacelt šī amata noslēpumainības plīvuru un pašiem atklāt savus snaudošos talantus. Darbnīcā iespējams apskatīt gan gatavus, gan tapšanas stadijā esošus darbus, nelielu senlietu kolekciju (skat. 20. attēls).

Māksliniece Laila Kelle viesu namā “Ružciems” Pūres pagastā vada zīmēšanas un gleznošanas nodarbības gan bērniem, gan arī pieaugušajiem.

Akmeņkaļa darbnīcā “Kaltakmens” Pūrē saimnieko Gatis Celitāns. Iebraucot Pūrē, vairākās vietās ir vērojamas interesantas akmens skulptūras: pūces, vārdes, sieviešu tēli, pieminēklis ākstam u.c. Daudzas no skulptūrām mājvietu ir atradušas piemājas daiļdārzos gan Latvijā, gan ārpus tās.

“**Koka dizaina centrs**” Slampes pagastā apvieno visus, kas mīl koku, vēlas apstrādāt un novērtēt tā unikalitāti, skaistumu un ilgtspējīgumu. Centrs ir sava veida entuziastu un domubiedru pulciņš. “Koka dizaina centrs” ir ne vien kokamatnieku darbnīca, kur saglabā senās tradīcijas, bet te ikviens ir aicināts apgūt kokamatniecības prasmes.

Koktēlnieka **Jura Neimaņa skulptūru parkā un darbnīcā** Irlavas pagastā var redzēt, ka dabas veltes ir daudz un dažādas, bet prasmīgu roku apstrādātas tās iegūst kopīgo – formas skaistumu un vienreizību.

SECINĀJUMI

Informācija par amatniekiem un aktivitātēm pieejama Tūrisma informācijas centra tīmekļa vietnē, bet pašvaldībā netiek apzināta un apkopota informācija par amatniecību. Nepieciešama šīs nozares informācijas pārraudzīšana un koordinēšana pašvaldībā.

1.5.5. Profesionālā māksla un literatūra

Aktīvi darbojas **Tukuma mākslinieku grupa**, kas izveidota 1983. gadā ar mērķi izveidot mākslinieku grupu, kas koordinētu radošo darbu Tukuma novada mākslinieku vidū, celtu sabiedrisko aktivitāti pilsētā un lauku ciemos, palīdzētu Tukuma muzejam risināt daudzas aktualitātes, arī problēmas, kas saistītas ar muzejā savāktā vēsturiskā un etnogrāfiskā novadpētniecības materiāla plašāku izstādīšanu. Mazinoties Mākslas dienu lomai sabiedrībā, pakāpeniski samazinājušās arī Tukuma mākslinieku grupas aktivitātes.

Jauns aizsākums Tukuma mākslinieku grupas darbībā saistās ar 2011. gadu, kad nodibinājās biedrība “Tukuma mākslinieku grupa”, kuras vadību uzņēmās māksliniece Ingemāra Treija. Tukuma mākslinieku grupā apvienojušies Tukumā, novadā un arī citās pilsētās dzīvojošie un strādājošie mākslinieki, tajā ir gandrīz 40 biedru, katrs iet savu meklējumu ceļu, un kopīgais ir mīlestība uz mākslu, vienojošais ir arī reģionālais faktors – piesaiste dzimtajai vietai, darbošanās šajā vietā un laikā. Mākslinieku grupā visvairāk ir gleznotāju, grupas grafiķu

20. attēls. Ginta Haņeckas darinātā muzikālā žurka muzejā “Pils tornis”

saime ir pavisam neliela, bet radošu ideju pārpilna ir grupas dekoratīvi lietišķā spārna vadītāja – māksliniece Inga Brīniņa.

2009. gadā nodibināta **biedrība “Tukuma Tēlotājmākslas studija”**. Tās idejiskais un praktiskais pamats bija pieaugušo mākslas studija, kuru vadīja Inga Brīniņa kopš 2006. gada. Studija sākusi darboties ar Tukuma Mākslas skolas atbalstu, taču kopš 2009. gada iespēju strādāt devusi muzeja izstāžu zāle Harmonijas ielā 7. To izveidojot, domāts gan par pasākumu, plenēru, izstāžu organizēšanu, gan sadarbību ar māksliniekiem, mūzizglītību, arī lekcijām par mākslu, iespējām satikties māksliniekiem un diskutēt par saviem darbiem bez dalīšanas “tautas” vai “profesionālajos” māksliniekos, jo mākslinieku Tukumā nav tik daudz, un tieši kopīgs darbs dažādos projektos varētu visus bagātināt.

Tukuma novada literāti 1963. gadā izveidojuši **Tukuma literātu apvienību (TLA)**, kas vizītkartē savā tīmekļa vietnē www.tla.lv raksta, ka ir ļoti atšķirīgi dažādu gadagājumu, temperamentu un profesiju ļaudis, kurus visus vieno Tukums un literatūra. Kopā lasa, raksta, klausās, diskutē, analizē, mācās, rīko pasākumu, tajos piedalās un priecājas cits par cita radošajiem sasniegumiem. TLA mājvieta ir Tukuma bibliotēka.

Tukuma literāti kuplinājuši mākslas un literāro pasākumu programmas skolās, bibliotēkās, kultūras namos, uzņēmumos visā Latvijā, sadarbojušies kopīgos projektos ar Tukuma muzeju, bibliotēku, māksliniekiem, mūziķiem, komponistiem, piedalījušies grāmatu izstādēs visā Latvijā, ārpus Tukuma novada tai ir sadarbība ar Kandavas muzeju, sadarbojas ar Baltvilka fondu, Talsu literātiem. TLA ir nozīmīga loma Dzejas dienu pasākumos, t.sk. Dzejas dienu ietvaros 2011. gadā Tukuma dzelzceļa stacijā aizsākts pasākums “Sirids uz perona”, kurš notiek ne tikai Tukumā, bet arī citur Latvijā un arī ārpus tās dzelzceļa stacijās un autoostās, visur vienlaicīgi. TLA publikācijas visvairāk atbalstījuši laikraksti “Neatkarīgās Tukuma Ziņas” un “Latvijas Avīze”, ir sava rubrika “Kungs Tukums” Latvijas Rakstnieku savienības laikrakstā “Konteksts”.

Tukuma novada Dome atbalsta izdevējdarbību – ar tās atbalstu izdotas vairākas grāmatas, t.sk. dzejas darbi, kas Tukuma kultūrvidei ir nozīmīgi.

SECINĀJUMI

Tukuma novadā jāveicina profesionālu viesmākslinieku koncertdarbība, teātru viesizrādes gan Tukumā, gan novada kultūras namos. Jāstiprina sadarbība ar mākslinieku un literātu nevalstiskajām organizācijām, atbalstot iniciatīvas un atpazīstamību, iesaistot ideju radīšanā un pasākumu daudzveidības nodrošināšanā.

Biedrības ne vienmēr no pašvaldības pieprasa finansējumu, darbojas individuāli, bet par to aktivitātēm pašvaldībā nav pieejama informācija.

Nākotnē būtu nepieciešams atbalsts Tukuma literātu darbu popularizēšanā bibliotēkās, grāmatnīcās, muzejos.

1.5.6. Kultūras nami, amatiermāksla, baznīcas, estrāde

KULTŪRAS NAMI UN AMATIERMĀKSLA

Kultūras institūciju, t.sk. kultūras namu, darbību Latvijā nosaka Kultūras institūciju likums, un to darbības pamatmērķis ir kultūras vērtību radīšana, izplatīšana un saglabāšana. Kultūras namu darbību nosaka arī Dziesmu un deju svētku likums.

Kultūras namu darbība ir vērsta uz kultūras pamatvērtībām – kultūrvēsturisko mantojumu, tradīcijām, kultūrvides attīstību. Viens no galvenajiem uzdevumiem ir veidot labvēlīgus nosacījumus kultūras daudzveidīgai un līdzsvarotai attīstībai Tukuma novadā, sniedzot kvalitatīvus kultūras pakalpojumus un piedāvājot mūžizglītības un brīvā laika pavadīšanas iespējas iedzīvotājiem, rosināt kultūras jaunrades procesus un radošo darbību. Kultūras nami ir vietas, kur pulcēties valsts un novada līmeņa svētkos, smeltos tautas kultūras vērtības tematiskos pasākumos un kopā atpūstos.

Tukuma pilsētas Kultūras nams (TPKN) ir daudzfunkcionāla pašvaldības kultūras institūcija, kuras galvenais mērķis ir nodrošināt kultūras un mākslas pieejamību un mūžizglītību pilsētas un novada iedzīvotājiem. Tā uzdevumi ir organizēt vietēja, valsts un starptautiska mēroga kultūras pasākumus, nodrošināt tautas un amatiermākslas kolektīvu darbību, atbildēt par piešķirtā pašvaldības finansējuma racionālu izlietojumu un atbildīgi apsaimniekot Kultūras nama ēku un Durbes brīvdabas estrādi.

TPKN no 1945. gada atrodas vēsturiskajā Tukuma Viesīgās biedrības nama ēkā, kas tika atklāta 1902.gadā (skat. 21. attēls). Diemžēl 70. gadu sākumā notika ugunsgrēks, kurā izdega skatuve un daļa ēkas, tomēr izdevās evakuēt muzeju un izglābt administrācijas un kolektīvu mēģinājumu telpas. Plašu pasākumu rīkošanu atsāka 1982. gadā, kad ar tautas deju ansambļa “Svīta” koncertu tika atklāta jaunā piebūve. Tā vēsturiskie apstākļi noteikuši situāciju, ka TPKN ēkai ir vecā un jaunā daļa.

21. attēls. Tukuma pilsētas Kultūras nams (foto no tīmekļa vietnes <https://www.tpkn.lv/>)

Kultūras namā darbojas 18 amatiermākslas kolektīvi - kori, deju kolektīvi, ansambļi, orķestri un teātri. TPKN organizē tradīciju pasākumus gan kultūras nama iekštelpās, gan pilsētvidē, demonstrē kino, veido sadarbību ar privātajiem producentiem un uzņem viesmāksliniekus, kā arī ik gadu organizē pilsētas svētkus. TPKN ir sava tīmekļa vietne www.tukumakn.lv, kurā var uzzināt informāciju par kultūras nama vēsturi, kolektīviem un gaidāmajiem pasākumiem. Informācija tiek publicēta arī sociālajā tīklā *Facebook*.

TPKN rīkoto pasākumu statistika par 2015.-2019. gadu apkopota 10. tabulā. Lielās atšķirības datus par 2015.-2016. gadu un 2017.-2019. gadu skaidrojamas ar to, ka 2015.-2016. gada datus nav ņemts vērā Tukuma Pilsētas svētku apmeklējums.

10. tabula.

Tukuma pilsētas Kultūras namā rīkoto pasākumu un apmeklētāju skaits 2015.-2019.gadā (datu avots:
Latvijas Digitālās Kultūras kartes informācijas sistēma – Tukuma pilsētas Kultūras nams)

Pasākumu un apmeklētāju skaits	Gads	2015	2016	2017	2018	2019
Pasākumu skaits kopā:		212	190	177	198	169
no tiem TPKN rīkoti		110	89	88	107	111
no tiem citu iestāžu rīkoti		102	101	89	91	58
Apmeklētāju skaits kopā:		63922	71824	164663	133702	119541
no tiem TPKN rīkoti		32557	34118	129673	104638	102990
no tiem citu iestāžu rīkoti		31365	37706	34990	29064	16551

Tukuma novadā darbojas 11 kultūras nami/tautas nami un tradīciju zāle. Zemgales vidusskolas aktu zāle pēc savām akustiskajām īpašībām atbilst koncertzālei, taču tās atrašanās skolas telpās neļauj to plaši izmantot koncertdzīvei.

2019. gadā Tukuma novadā darbojās 92 amatiermākslas kolektīvi, lielākais skaits ir TPKN – 18, tam seko Pūres pagasta kultūras nams ar 17 kolektīviem un Slampes pagasta kultūras pils ar 14 kolektīviem (skat. 11. tabula). Kolektīvu skaits pēdējo piecu gadu laika nav būtiski mainījies. Amatiermākslas kolektīvu saraksts, kuri darbojas novada kultūras/tautas namos skatāms pielikumā.

11. tabula.

Amatiermākslas kolektīvu skaits Tukuma novada kultūras/tautas namos 2015.-2019.gadā (datu avots:
Latvijas Digitālās Kultūras kartes informācijas sistēma - Tukuma novada kultūras/tautas nami)

Kultūras nams/tautas nams	Gads	2015	2016	2017	2018	2019
Degoles pagasta tautas nams		0	0	0	0	0
Džūkstes pagasta kultūras nams		11	11	11	11	11
Irlavas pagasta kultūras nams		11	11	10	10	10
Jaunsātu pagasta tautas nams		6	6	6	6	7
Lestenes pagasta tautas nams		3	4	4	4	4
Pūres pagasta kultūras nams		19	19	18	18	17
Sēmes pagasta tautas nams		4	4	4	3	3
Slampes pagasta kultūras pils		13	13	13	14	14
Tukuma pilsētas Kultūras nams		18	18	18	18	18
Tumes pagasta kultūras nams		6	6	6	6	6
Zentenes pagasta kultūras nams		2	2	1	2	2
Amatiermākslas kolektīvu skaits kopā		93	94	91	92	92

Novada amatiermākslas kolektīvos 2019. gadā darbojās 1770 dalībnieki. Pēdējo piecu gadu periodā kopējam dalībnieku skaitam ir tendence pieaugt, bet atsevišķos pagastu kultūras namos ir bijušas arī krasas skaita svārstības (skat. 12. tabulu).

12. tabula.
Amatiermākslas kolektīvu dalībnieku skaits Tukuma novada kultūras/tautas namos 2015.-2019.gadā
(datu avots: Latvijas Digitālās Kultūras kartes informācijas sistēma - Tukuma novada kultūras/
tautas nami)

Kultūras nams/tautas nams	Gads	2015	2016	2017	2018	2019
Degoles pagasta tautas nams		0	0	0	0	0
Džūkstes pagasta kultūras nams		135	141	153	158	158
Irlavas pagasta kultūras nams		139	142	147	146	154
Jaunsātu pagasta tautas nams		74	74	74	74	116
Lestenes pagasta tautas nams		37	66	59	52	46
Pūres pagasta kultūras nams		284	284	289	289	287
Sēmes pagasta tautas nams		46	42	46	32	28
Slampes pagasta kultūras pils		205	271	281	257	257
Tukuma pilsētas Kultūras nams		504	516	543	567	552
Tumes pagasta kultūras nams		125	122	122	140	140
Zentenes pagasta kultūras nams		32	32	24	32	32
Amatiermākslas kolektīvu dalībnieku skaits kopā		1581	1690	1738	1747	1770

2019. gadā Tukuma novada kultūras / tautas namu pasākumu apmeklētāju skaits bija 179,19 tūkstoši, salīdzinājumā ar 2017.-2018. gadu tas ir samazinājies, un kopumā vērojamas samērā lielas atšķirības pa gadiem (skat. 13. tabula).

Apmeklētāju skaits Tukuma novada kultūras/tautas namos 2015.-2019. gadā (datu avots: Latvijas Digitālās Kultūras kartes informācijas sistēma - Tukuma novada kultūras/ tautas nami)

Kultūras nams/tautas nams	Gads	2015	2016	2017	2018	2019
Degoles pagasta tautas nams		0	0	0	0	0
Džūkstes pagasta kultūras nams		7048	7901	5920	4390	3260
Irlavas pagasta kultūras nams		4955	4295	4650	6115	5990
Jaunsātu pagasta tautas nams		1200	3615	3615	1280	2617
Lestenes pagasta tautas nams		7895	8092	5575	5236	3197
Pūres pagasta kultūras nams		9710	9500	6830	9940	10154
Sēmes pagasta tautas nams		1210	912	1476	1127	776
Slampes pagasta kultūras pils		13823	16710	22001	23240	17125
Tukuma pilsētas kultūras nams		63922	71824	164663	133702	119541
Tumes pagasta kultūras nams		1425	5890	6590	13970	15317
Zentenes pagasta kultūras nams		865	989	1320	1435	1213
Apmeklētāju skaits Tukuma novada kultūras/tautas namos kopā		112053	129728	222640	200435	179190

SECINĀJUMI

Novada kultūras namu infrastruktūras un materiāltehniskā nodrošinājuma vērtējums par situāciju 2015. gadā analizēts Tukuma novada attīstības programmā. Vissliktākais infrastruktūras stāvoklis atbilstoši šim vērtējumam dots TPKN. Novadā ārpus Tukuma pilsētas lielākā kultūras pasākumu/koncertu norises vieta ir Slampes Kultūras pils, taču arī tai un citiem novada kultūras namiem ir mūsdienu prasībām neatbilstošs aprīkojums un iekārtojums.

Nav noteikts visu Tukuma novada kultūras namu sadarbības un pārvaldības modelis. TPKN ir Tukuma novada Domes struktūrvienība, bet pagastu kultūras nami pakļauti pagastu pārvaldēm. Dažādās pakļautības ierobežo pasākumu kopīgu koordinēšanu. Kultūras namiem, izņemot TPKN, nav izstrādāti darbības nolikumi.

Valsts līmenī no 2018. gada tiek izstrādāts Kultūras centru likums, kas noteiks kultūras centru statusu Latvijā, lai nodrošinātu to darbības nepārtrauktību un attīstības iespējas.

BAZNĪCAS

Baznīcas ieņem īpašu vietu gan visas pasaules, gan Latvijas un arī Tukuma novada kultūrvidē kā kultūrvēsturiskais, arhitektūras un ticības jeb sakrālais mantojums. Tukuma novadā baznīcas ļauj iepazīt tajās esošās gan mākslas vērtības un realizēt dažādas kultūras norises – koncertus, izstādes, tematiskos pasākumus, t.sk., aktīvi iesaistās tradīcijām bagātajā Latvijas kristīgās kultūras notikumā "Baznīcu nakts" un "Muzeja nakts" pasākumos.

Tukuma Sv. Trīsvienības baznīca celta 1687.gadā un ir vecākā mūra ēka Tukuma pilsētā un valsts nozīmes arhitektūras piemineklis. Baznīcā regulāri, vismaz 4 reizes gadā, tiek rīkoti augstvērtīgi koncerti ar koru, vokālo mākslinieku un mūziķu, arī dziesminieku un ārvalstu mākslinieku piedalīšanos. Baznīca sadarbojas un ir atvērta arī Muzeju nakts ietvaros. Informācija par koncertiem pieejama draudzes tīmekļa vietnes www.tukumabaznica.lv sadaļā "Koncerti Dievnamā". Atsevišķi koncerti tiek rīkoti arī sadarbībā ar Tukuma novada Domi, TPKN un baznīcas atjaunošanas fondu. Ieeja koncertos pārsvarā ir par ziedojumiem vai bez maksas.

Baznīcā apskatāms klasicisma formās darinātais altāris, altārglezna un logu vitrāžas, ērģeles, 17. un 18. gadsimtā darinātie kroņlukturi. Ērģeles, ērģeļu luktas, baznīcēnu soli un logu vitrāžas ir valsts nozīmes mākslas objekti. Pilsētas iedzīvotājiem un viesiem iespējams arī uzkāpt baznīcas tornī un aplūkot pilsētu no 23,5 metru augstuma.

Garīgās mūzikas koncerti dievkalpojumos un ārpus tiem tiek rīkoti arī **Sātu un Lestenes evaņģēliski luteriskajās baznīcās**.

Sātu baznīcas ēka uzcelta par hercoga Pētera Bīrona līdzekļiem 1778. gadā. Sātu luterāņu baznīca ar žogu un vārtiem ir valsts nozīmes arhitektūras mantojums ir (sk. 22.attēlu).

22. attēls. Sātu baznīca no putna lidojuma (foto no tīmekļa vietnes visittukums.lv, foto autors - Andris Jermuts)

Visa Sātu baznīcas iekārta ir hercoga Pētera Bīrona dāvinājums. Valsts nozīmes mākslas mantojums ir biktssols, kancele, altāris (skat. 23. attēlu) un ērģeles ar ērģeļu prospektu. Sātu baznīcas draudze ar Valsts kultūkapitāla fonda un Tukuma novada Domes finansiālu atbalstu jau vairākus gadus vairākos posmos veic ērģeļu restaurācijas darbus Alvja Melbārža vadībā.

23. attēls. Sātu baznīcas iekštelpas (foto autore – Indra Murziņa)

Baznīcā labprāt koncertē mākslinieki un kori no visas Latvijas. Baznīcā rīkoti koncerti vienmēr ir plaši apmeklēti. Sātu baznīcā apskatāmas arī vietējo mākslinieku gleznas.

Lestenes baznīca ir arhitektūras un mākslas piemineklis, tās īpašs lepnums bija 1708. gadā dāvinātās ērģeles, kuras pēc barona Firkša pasūtījuma uzbūvēja ērģelbūvētājs Kornēlijs Rāneuss. Ērģeles bijušas tik ievērojamas, ka tie, kas to skaņu dzirdējuši, izbrīnā iesaukušies: “Ak, svētā Lestene!”. Pirmās ērģeles nav saglabājušās, 1873. gadā tika uzbūvētas jaunas ērģeles, bet arī no tās ir gājušas bojā un jābūvē no jauna, piesaistot darītājus un ziedojumus. Informācija par Lestenes baznīcu pieejama tīmekļa vietnē <https://www.lestenesbaznica.lv/>. Lai atspoguļotu Lestenes baznīcas iekārtas likteni, muzeja iesaisti baznīcas glābšanā un mūsdienu situāciju, pēc 50 gadiem, 2016. gadā, Tukuma Mākslas muzejs ir sagatavojis ceļojošu izstādi ar nosaukumu „Ak, svētā Lestene!”, atainojot dramatiskos vēstures notikumus un uzburot vīziju par kādreizējo baznīcas interjera greznību, kā arī sniedzot īsu ieskatu tā atjaunošanā

Sēmes baznīca lepojas ar Pāvila Štelmahera altārgleznu “Kristus svētī druvas”. Vērtīga altārglezna un ērģeles apskatāmas **Sv. Stefana Tukuma Romas katoļu baznīcā**, bet ikonas – **Sv. Nikolaja Tukuma pareizticīgo baznīcā**.

SECINĀJUMI

Baznīcas ir nozīmīgas kultūrvietas, sabiedrībai atvērtas un inovatīvas. Nepieciešama plašāka to iesaiste kultūras norisēs, sadarbība ar pašvaldību, atbalsts to infrastruktūras uzlabošanā, piemēram, ērģeļu restaurācijā.

ESTRĀDES

Durbes estrāde ietilpst Durbes pils parkā, kurš kā kultūras norišu vieta izmantota jau vairāk nekā pirms 100 gadiem, kad Tukuma Viesīgā biedrība parkā rīkoja Līgo svinēšanas pasākumus, lai izkoptu vietējo sabiedrisko dzīvi. 1928. gadā Durbes estrādē notika pirmie Tukuma apriņķa Dziesmu svētki, kuros kā goda viesi piedalījās dzejnieks Rainis, Valsts prezidents Gustavs Zemgals un citas augstas valsts amatpersonas.

Pirmā Durbes estrāde bija no koka konstrukcijas, bet tika nopostīta 1957. gada lielajā vētrā, tādēļ 1963. gadā tika uzbūvēta šodien redzamā Durbes estrādes būve (skat. 24. attēlu).

24. attēls. Durbes estrāde Tukumā (foto autore –Indra Murziņa)

Durbes estrādī apsaimnieko un par pasākumu norisi tajā atbild TPKN. Durbes estrāde ir viena no lielākajām brīvdabas estrādēm Latvijā.

Tradīcijām un pasākumiem bagāta ir arī **Studentkalna estrāde** Irlavas pagastā, kur notikuši gan pagasta svētki, muzikāli uzvedumi, koncerti, zaļumballes, brīvdabas kino, gan festivāls “Dziesmu un deju lietus Irlavā”, kā arī I Latvijas Virsdiriģentu svētki.

SECINĀJUMI

Tukuma novadā nepieciešams turpināt attīstīt iespējas un infrastruktūru brīvdabas pasākumu rīkošanai pilsētā un pagastos, sakārtojot esošās vai pielāgojot un uzturot infrastruktūru vietās, kur iespējams novietot pārvietojamās skatuves un skatītāju solus.

Ieteicams brīvdabas pasākumu rīkošanai plašāk izmantot novada sporta infrastruktūru un filmu parka “Cinevilla” piedāvātās iespējas.

Nepieciešams attīstīt Tukuma pilsētas parka labiekārtošana projekta II kārtu, lai uzbūvētu mazu brīvdabas estrādī Pilsētas parkā.

1.5.7. Kultūras pasākumi

Sekmējot tradicionālo kultūras vērtību saglabāšanu un tautas jaunrades attīstību, pašvaldība rūpējas, lai Tukuma novadā iedzīvotājiem būtu iespēja apmeklēt daudzveidīgus pasākumus. Visā novadā tiek veidoti un organizēti tradīciju pasākumi, kas saistīti ar gadskārtu svētkiem, valsts svētkiem u.c.

Tukuma pilsēta bija viena no pirmajām Latvijā, kura 1995. gadā aizsāka tradīciju rīkot Pilsētas svētkus, kas ir arī nozīmīgs tūristu piesaistes pasākums. Iesākumā Tukuma pilsētas svētki tika rīkoti katru gadu, bet kopš 2008. gada aizsākta Rožu svētku rīkošanas tradīcija (sk. 25. attēlu).

25. attēls. Rožu svētku publicitātes materiāls (avots – Tukuma novada pašvaldības tīmekļa vietne <https://tukums.lv/>)

Rožu svētki tiek rīkoti ik pa diviem gadiem un līdz ar to arī Tukuma pilsētas svētki tika organizēti katru otro gadu (2009., 2011., 2013. un 2015. gadā). 2017. gadā un 2019. gadā kā jauna tradīcija notika Tukuma pilsētas un novada svētki “Precību spēles Tukumā” (sk. 26. attēlu).

26. attēls. Precību spēles Tukumā publicitātes materiāls (avots – Tukuma novada pašvaldības tīmekļa vietne <https://tukums.lv/>)

Gan Rožu svētkos, gan Precību spēlēs Tukumā, pilsētas un novada iedzīvotāji, kā arī viesi no citiem Latvijas novadiem un ārvalstīm var baudīt plašu un interesantu pasākuma programmu vairāku dienu garumā.

Tukuma pilsētā ir tradīcija ik gadu 1. maijā no ziemas miega modināt strūklaku Brīvības laukumā, papildinot to ar dažādiem kultūras pasākumiem.

Tradicionāls valsts mēroga kultūras pasākums, kurā katru gadu iesaistās arvien vairāk vietu un objektu, piesaistot apmeklētājus, ir Muzeju nakts, kurā aktīvi iesaistās Tukuma muzejs organizējot dažādus pasākumus savās struktūrvienībās un koordinē pasākumus sadarbībā ar draugiem – Sv. Trīsvienības Tukuma evaņģēliski luterisko baznīcu, grāmatnīcu “Zvaigzne”, amatniekiem un dažādām iestādēm un organizācijām, tai skaitā Valsts policijas Tukuma iecirkni, Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta Tukuma nodaļu u.c. Sadarbības partneri atver durvis apmeklētājiem vakara stundā un iepazīstina gan ar savu darbību, gan Muzeju nakts tēmu. Muzeju naktī Tukuma novadā ik gadus piedalās teju 20 partneri, piesaistot vairāk nekā 10 tūkstošus apmeklētāju.

Tukuma novada baznīcas iesaistās Baznīcu nakts pasākumos – tas ir kultūras notikums, kas kristīgo draudžu baznīcās notiek vasaras sākumā, jūnijā. Baznīcu nakts aicina baznīcā ienākt citādi un iepazīt kultūras un garīgās vērtības. Pasākuma dienā baznīcas ir atvērtas līdz

pusnaktij un pat ilgāk, un tajās var izbaudīt mūziku, mākslu, arhitektūru, sarunas, dziesmas, klusumu un lūgšanas.

Lai popularizētu Latvijas piļu un muižu kultūras mantojumu un pagarinātu tūrisma sezonu, Tukuma novadā esošās pilis un muižas piedalās Leģendu nakts pasākumos, oktobrī.

2010. gadā par godu dzejnieka Imanta Ziedoņa 77. dzimšanas dienai Mālkalnā, Tukuma pilsētā, iestādīts Imanta Ziedoņa ķiršu dārzs ar 77 dekoratīvajiem ķiršiem. Gadu vēlāk iestādīti vēl 60 zemie ķirši, un nu jau par tradīciju kļuvusi ķiršu stādīšana maijā Mālkalnā. Pasākums iegūst arī jaunas iezīmes – tiek rasti interesanti veidi kā maijā atzīmēt Ziedoņa dzimšanas dienu. 2018. gadā tie bija mazie Imanta Ziedoņa dziesmusvētki, 2019. gadā – deju uzvedums “Vērtības”, kurā paralēli dejām tika lasīta Ziedoņa dzeja, notika bērnu vizuālās mākslas darbu konkurss “Kā es redzu Ziedoni?”.

Lestenē 16. martā, latviešu leģiona atceres dienā, tiek godināti karavīri, kas krituši cīņā par Latvijas neatkarību. 8.maijā notiek Otrā pasaules kara upura piemiņas pasākums un 23. decembrī tiek organizēts Ziemassvētku kauju piemiņas dievkalpojums.

Tukuma pilsētā no 2019. gada ap Miķeļiem un Līgodienā tiek rīkots “Skrīnes tirdziņš”, kura laikā iela pie Tukuma tirgus tiek slēgta satiksmei un nodota tirgotājiem, bet uz skatuves notiek amatiermākslas kolektīvu uzstāšanās.

Par tradicionāliem pasākumiem Tukuma novadā kļuvuši amatierteātru festivāli, Mākslas dienas, Dzejas dienas un to ietvaros rīkotais pasākums “Sirds uz perona”, Bērnu svētki, Meistaru dienas (“Atrodi savu meistar!”), Pateicības diena janvārī, Sporta laureāts, Kultūras darbinieku diena, Uzņēmēju dienas, vairākus gadus notikuši Grāmatu svētki, mājražotāju Brāļu tirgus, Kapu svētki. 18. novembrī tiek pasniegti Tukuma novada Atzinības raksti un apbalvojums “Tukuma novada Goda pilsonis”. Jau vairākus gadus novadā ar dažādiem pasākumiem atzīmē Latvijas Republikas Neatkarības deklarācijas pasludināšanu 4. maijā (Baltā galdauta svētki) un Lāčplēša dienu 11. novembrī (Lāpu gājieni).

Tumes kultūras namā ik gadu kopš 2013. gada notiek tukumnieka Arņa Šablovska iedibinātā ievērojamā Nacionālā teātra aktiera, režisora un pedagoga Žaņa Katlapa balvas pasniegšanas ceremonija. Balva tiek piešķirta par nacionālo vērtību apliecinājumu Latvijas teātra un kino vidē. Sākotnēji balvas ideja bija atgādināt par Žaņa Katlapa nozīmīgo lomu Latvijas skatuves mākslas vēsturē, kā arī izcelt tās personības un projektus, kuri ar savu radošo darbību stiprina nacionālo pašapziņu.

Būtiska vieta novada kultūras dzīvē ir arī sporta pasākumiem, kuru programmās iekļauti koncerti un citas kultūras norises.

SECINĀJUMI

Tukuma novadā notiek daudz dažādi lielāka un mazāka mēroga pasākumi, kuru plānošanai nepieciešama koordinēšana, izvairoties no pasākumu pārklāšanās, kā arī vienota platforma, kurā iespējams vienkopus iegūt informāciju par pasākumiem novadā. Vērojama pasākumu koncentrēšanās Tukuma pilsētā, kur dzīvo aptuveni puse novada iedzīvotāju.

Nav izteiktas specializācijas pasākumu veidošanā, orientācijas uz konkrētām vecuma grupām, piemēram, bērniem, jauniešiem, senioriem. Nepietiekama pašvaldības institūciju, nevalstisko organizāciju un privātā sektora sadarbība kopīgu pasākumu klāsta veidošanā.

1.5.8. Tukuma pilsētas zīmols

Tukuma zīmola un tēla veidošana paredz uzsvērt Tukuma atšķirību pārējo pilsētu starpā. Tukuma zīmolvedības mērķis ir radīt pilsētas pievienoto vērtību, veidojot tās reputāciju kā vienu no galvenajiem nemateriālajiem aktīviem.

Tukuma zīmola ilgtermiņa mērķis – radīt, veicināt, uzturēt pilsētas tēlu, kurš citu pilsētu starpā atšķiras ar viegli uztveramu “smukumu”. Zīmola uzdevums – veidot noteiktu priekšstatu par teritoriju Tukums, nepiešķirot būtisku nozīmi jēdziena “Tukums” administratīvajām robežām. Pilsētas zīmola identitāte sastāv no pilsētas zīmola idejas, pilsētas zīmola vērtību definējuma (sajūtas, emocijas un iespaidi, kādas cilvēkos rada attiecīgā pilsēta) un pilsētas zīmola atribūtiem (sauklis, logotips un stilistiski vienoti grafiskie elementi, krāsu pielietojums un burtu veidi, skaņas un mūzika).

No 2004. gada Tukuma tūrisma piedāvājuma veicināšanai radīti dažādi tēli, kas raksturo dažādus “Smukuma meklētājus”. Šie tēli kopā ar saukli izmantoti gan Tukuma suvenīru izveidē, gan Tukuma pilsētas popularizēšanai ar automašīnu uzlīmju palīdzību. Tādēļ paralēli Tukuma zīmola logotipam ar Tukuma pilsētas atainojumu radīts arī grafiskais risinājums ar “Smukuma meklētājiem” (sk. 27. attēlu).

27. attēls. Tukuma pilsētas zīmols “Smukuma meklētāji” (avots – Tukuma novada pašvaldības tīmekļa vietne <https://tukums.lv/>)

Sauklī “**Uz Tukumu pēc smukuma!**” (sk. 28. attēlu) ietvertais atskaņu vārds “smukums” ir Tukuma pilsētas vienīgais izteikti atpazīstamais elements gan Tukumā, gan ārpus tā. Sauklis ir veiksmīgi izturējis laika pārbaudi un ir plaši atpazīstams visā Latvijā.

28. attēls. Tukuma pilsētas zīmols “Uz Tukumu pēc smukuma” (avots – Tukuma novada pašvaldības tīmekļa vietne <https://tukums.lv/>)

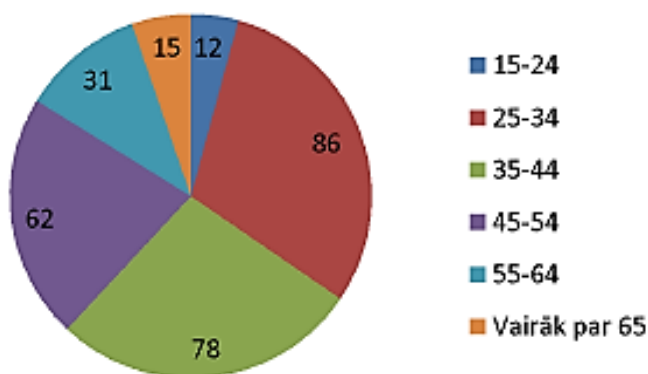
Vārda “smukums” ekvivalents literārajā valodā ir “skaistums” kā vispārināta īpašība – skaists, glīts, arī jauks, tīrs. Vārds minēts 18. gs. vārdnīcās. Savukārt teiciena “Uz Tukumu pēc smukuma!” autors un rašanās laiks nav zināms, bet tā rašanās un nostiprināšanās procesu raksturo dabiskums un dažādu motīvu komplicētība – atskaņu pāris “Tukums-smukums”, vārda “smukums” pozitīvā nozīme un jēgpilnība, iepriekšējs izmantojums pilsētas komunikācijā, kā arī asociācijas ar citiem tekstiem, piemēram, Imanta Ziedoņa 1991. gada dzejoli “Tukums”. Tukuma sauklis ir izveidots arī svešvalodās, cenšoties nezaudēt vārdu spēli “Tukums-smukums”. Tukuma sauklis angļu valodā – *Visit Tukums to get some Smukums!*, bet krievu valodā – *За красотой поедешь в Тукумс и узнаешь слово Смукумс!*

SECINĀJUMI

Tukuma pilsētai ir spēcīgs un plaši atpazīstams zīmols un jāturpina darbs pie tā attaisnošanas, kā arī jāizveido zīmols un sauklis Tukuma novadam, kas veicinātu novada atpazīstamību, stiprinātu piederības sajūtu novadam.

2. IEDZĪVOTĀJU APTAUJA

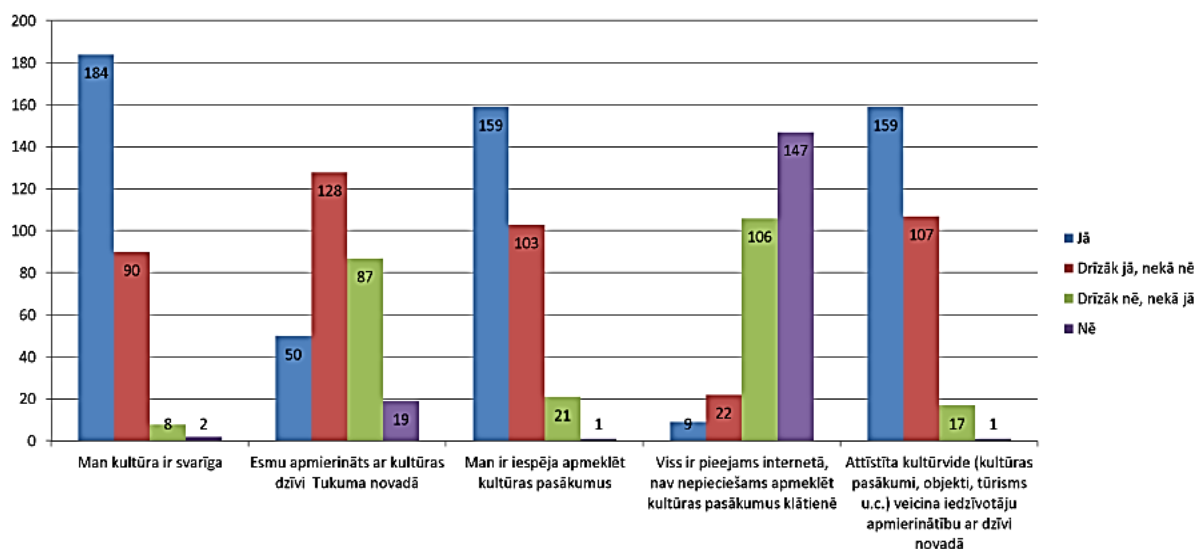
2019. gada septembrī tika organizēta elektroniska Tukuma novada iedzīvotāju aptauja par Tukuma novada kultūrvides attīstību un vietējo ražotāju pārtikas pieejamību. Aptaujas anketā tika iekļauti 23 jautājumi, un tās aizpildīšanai nepieciešamais laiks bija apmēram 15 minūtes.

29. attēls. Aptaujas respondentu sadalījums pa vecuma grupām

Aptaujā piedalījās 284 respondenti, no tiem 242 sievietes (85%) un 42 vīrieši (15%). Visaktīvākie respondenti bijuši vecumā no 25-34 gadiem (30,3%), viszemākā aktivitāte bijusi jauniešiem vecumā no 15-25 gadiem (4,2%). Sadalījums pa vecuma grupām skatāms 29. attēlā.

211 aptaujas respondentu jeb 74,3% kā pastāvīgo dzīvesvietu norādījuši Tukuma pilsētu, bet 71 respondents bija no novada pagastiem, kā arī 2 respondenti, kas dzīvo ārpus Tukuma novada. 30. attēlā apkopotas atbildes uz aptaujas anketā iekļautajiem apgalvojumiem par kultūru.

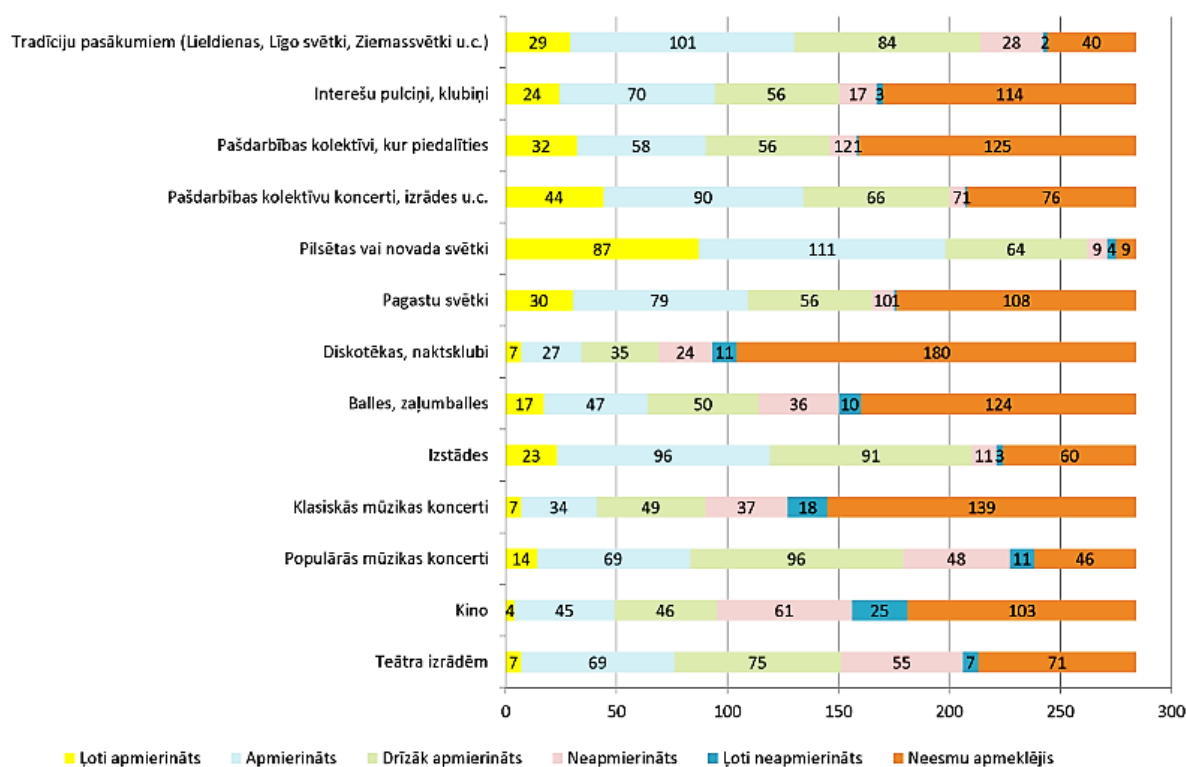
30. attēls. Atbildes uz aptaujas anketā iekļautajiem apgalvojumiem par kultūru

Lielākā daļa aptaujas respondentu norādījuši, ka kultūra viņiem ir svarīga (65%) vai drīzāk svarīga (31%). Ar kultūras dzīvi Tukuma novadā apmierināti 17% respondentu, drīzāk apmierināti 45%, iespējas apmeklēt kultūras pasākumus ir 56% respondentu, bet drīzāk tādas ir 36% atbildējušo aptaujas respondentu. Vairums respondentu (89%) norādījuši uz nepieciešamību apmeklēt pasākumus klātienē, kā arī piekrist apgalvojumam, ka attīstīta kultūrvide veicina iedzīvotāju apmierinātību ar dzīvi novadā (93%).

40% aptaujas respondentu norādījuši, ka pēdējā gada laikā (2018./2019.) apmeklējuši kultūras pasākumus vismaz reizi mēnesī vai biežāk, 42% – reizi trijos mēnešos, bet 15% – reizi pusgadā. Lielākā daļa aptaujas respondentu (79%) paši nepiedalās amatiermākslas kolektīvos.

Visvairāk respondentu (255) norādījuši, ka apmeklējuši pasākumus Tukuma pilsētā, 208 – Rīgā, 178 – citur Latvijā, bet 55 – ārpus Latvijas. Tukuma novada pagastos visvairāk respondentu apmeklējuši pasākumus Slampes (67) un Tumes (39) pagastos.

31. attēlā apkopotas atbildes par apmierinātību ar kultūras pasākumu piedāvājumu Tukuma novadā. Visaugstāk novērtēti pilsētas vai novada svētki un amatiermākslas kolektīvu koncerti, izrādes, dalība tajos un tradīciju pasākumi, viszemāk – kino, klasiskās un populārās mūzikas koncerti, teātra izrādes, arī balles, zaļumballes un diskotēkas.

31. attēls. Apmierinātība ar kultūras pasākumu piedāvājumu Tukuma novadā

Kā ļoti svarīgus kritērijus pasākumu apmeklēšanai aptaujas dalībnieki norādījuši pasākuma atbilstību savām interesēm, norises vietu, pasākuma rīkotāju profesionalitāti, informāciju par pasākumu un norises laiku, bet kā nesvarīgus kritērijus visvairāk norādījuši veselības problēmas, tas, ka pasākumi vienlaicīgi norit vairākās vietās un transportu nokļūšanai līdz pasākuma vietai.

SECINĀJUMI

Aptaujas rezultātu analīze sniedz iespēju saskatīt iedzīvotāju vēlmes un paradumus, kultūrvides attīstības problēmas un tālākās darbības virzienus. Turpmāk šādas aptaujas vēlams organizēt regulāri, īpašu uzmanību pievēršot atsevišķām vecuma mērķgrupām (bērni, jaunieši, seniori) un tām atbilstošam kultūras pasākumu piedāvājumam un pieejamībai.

Ne visos gadījumos kultūras nozares veidotāju un dalībnieku viedoklis sakrīt ar iedzīvotāju aptaujas rezultātiem. Lai izprastu atšķirību cēloņus, nepieciešama detalizētāka katra identificētā gadījuma situācijas izpēte un analīze.

3. TUKUMA NOVADA KULTŪRVIDES SVID ANALĪZE

STIPRĀS PUSES	VĀJĀS PUSES
Bagāts kultūrvēsturiskais mantojums	Nepietiekams finansējums pasākumu organizēšanai un kultūras darbinieku atalgojumam
Muzeji ar bagātu krājumu un saistošām ekspozīcijām, daudzveidību un radošumu, izglītojošām programmām	Nepietiekama komunikācija, informācijas apmaiņa un sadarbība starp kultūras darbiniekiem, organizācijām, pašvaldības un privāto sektoru
Dabas un ainavu daudzveidība	Nepietiekama īstermiņa un ilgtermiņa kultūras pasākumu plānošana un pasākumu rīkošanas savstarpēja saskaņošana
Talantīgi un radoši cilvēki	Atsevišķu kultūras iestāžu infrastruktūras un mūsdienīgu prasībām atbilstošs inventārs un aprīkojums
Daudzveidīgas un attīstītas amatiermākslas tradīcijas – kori, dažādu žanru deju kolektīvi, amatierteātri, vokālie ansambļi, folkloras kopas, pūtēju orķestris	Speciālistu trūkums - esošo speciālistu novecošanās, motivācijas trūkums jaunažiem speciālistiem darboties Tukuma kultūrvidē
Aktīvas nevalstiskās organizācijas un privātais sektors	Kultūras pasākumu koncentrēšanās Tukuma pilsētā
Bagātīgs literārais mantojums	Sabiedriskais transports nenodrošina nokļūšanu uz pasākumiem un interešu nodarbībām novada teritorijā
Pasākumu tradīcijas – Rožu svētki, Precību spēles, Muzeju nakts, Leģendu nakts, Sirds uz perona, Sporta svētki, pagastu svētki, gadskārtu ieražu svētki un valsts svētku pasākumi u.c.	Nepietiekams politiskais atbalsts kultūrvides attīstībai novadā
Rīgas tuvums kā iespēja piesaistīt profesionālus māksliniekus	Iedzīvotāju pasivitāte un vietējā patriotisma trūkums
Kultūrvides infrastruktūras pieejamība ārpus novada centra – Slampes kultūras pils, pagastu kultūras nami, Zemgales vidusskolas koncertzāle, bibliotēkas, muzeja ēkas	Vienotas pārvaldības un koordinācijas trūkums
Mūsdienīgas bibliotēkas un to informācijas sistēmas, t.sk., kā piekļuves punkti interneta videi, izglītības, novadpētniecības, informācijas, socializēšanās un izklaides funkciju nodrošināšanai	Identitātes apzināšanās – piederība Rīgai, Zemgalei vai Kurzemei

Baznīcu dalība kultūras norisēs un kultūrvides veidošanā – aktīvas, sabiedrībai atvērtas, inovatīvas kultūrvietas	Vienota Tukuma novada zīmola neesamība
Spēcīgs Tūrisma informācijas centrs, kas nodrošina objektu, pasākumu un tradīciju popularizēšanu	Tukuma pilsētas Kultūras nama infrastruktūra
Sporta infrastruktūra pieejamība kultūras pasākumu rīkošanai	Nav telpu Mākslas kolekcijas eksponēšanai
Izglītības iestāžu iesaiste un sadarbība kultūrvides veidošanā	
Augsts pieprasījums kultūrizglītībai	
Tukuma pilsētas zīmola atpazīstamība	
IESPĒJAS	DRAUDI
Uzņēmēju iesaiste kultūras pasākumu veidošanā un investīciju piesaistē	Izmaiņas normatīvajos aktos
Mazāka mēroga kvalitatīvu pasākumu veidošana un specializācija, jaunu tūrisma maršrutu izveide, starpdisciplināru pasākumu veidošana	Neatbilstoša autoceļu kvalitāte kultūrvietu sasniedzamībai novadā
Kultūras dzīves rīkošana pagastos, nodrošinot pieejamību visiem novada iedzīvotājiem	Neatbilstošs ēku un infrastruktūras stāvoklis kvalitatīvas kultūrvides attīstībai
Starptautiskās sadarbības attīstīšana kultūras nozarē	Iedzīvotāju skaita samazināšanās un aizplūšana no laukiem uz pilsētām un ārvalstīm
Kultūras nozares iestāžu sadarbības uzlabošana, darbinieku saliedēšana un profesionalitātes paaugstināšana	Kvalitatīvākas infrastruktūras pieejamība blakus esošajās pašvaldībās kultūrizglītībai un pasākumu apmeklēšanai
Transporta organizēšana kultūras pasākumu pieejamības uzlabošanai	Vienotas ilgtermiņa stratēģijas trūkums kultūras nozarei visos pārvaldības līmeņos
Pasākumu koordinēšanas un kalendāra pilnveidošana, vienošanās par galvenajiem pasākumiem, koordinatora amata vietas izveide pašvaldībā	Ierobežots finansējums kultūras norisēm un neilgtspējīgs nozares darbinieku atalgojums
Baznīcu plašāka iesaiste kultūras dzīvē un atbalsts to infrastruktūras uzlabošanai, t.sk. ērģeļu restaurācijai	Latviskās identitātes integrēšanās pasaules kultūrā, patriotisma trūkums
Turpināt nerealizēto projektu ieceru attīstīšanu	Bezdarba pieaugums

<p>Kultūras infrastruktūras modernizēšana, renovēšana, jaunu projektu attīstība, t.sk. Mākslas centra izveide un Durbes pils kompleksa attīstība, Tukumnieka mājas izveide, Džūkstes Pasaku muzeja modernizācija, Tukku Magi izveide</p>	<p>Paaudžu maiņas izraisīts kultūras nozares darbinieku trūkums</p>
<p>Pasākumu piedāvājuma veidošana jauniešiem un sadarbībā ar jauniešiem</p>	<p>Administratīvi teritoriālās reformas īstenošana</p>
<p>Kultūras darbinieku motivācijas un atalgojuma paaugstināšana, mūžizglītības pasākumu pieejamība</p>	<p>Rīgas metropoles telpas palielināšanās</p>
<p>Inovātīva pieeja brīvdabas pasākumu rīkošanai – atbilstošu vietu uzturēšana, pārvietojamās skatuves, nojumes, soli u.c.</p>	<p>Neprognozējama un bieža politikas prioritāšu maiņa valsts un pašvaldības līmenī</p>
<p>Iesaistīšanās starptautiskajā literāro pilsētu tīklā</p>	
<p>Jauna kultūras nozares pārvaldības modeļa izveide novadā</p>	
<p>Finanšu plānošanas un sadales pilnveidošana</p>	

4. TERMINU SKAIDROJUMI UN LIETOTIE SAĪSINĀJUMI

Termins, saīsinājums	Skaidrojums
ALISE	Bibliotēku informācijas sistēma
ATR	Administratīvi teritoriālā reforma
ES	Eiropas Savienība
IAS	Tukuma novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2033. gadam
gs.	gadsimts
Kultūra	<p>Garīgo, materiālo, intelektuālo un emocionālo īpašību kopums, kas piemīt kādai sabiedrībai vai sociālai grupai un kas pāriet no paaudzes uz paaudzi. Kultūra ir ne tikai māksla un literatūra, bet arī dzīves veids, kopā pastāvēšanas veids, vērtību sistēma, tradīcijas un uzskati.</p> <p>Šaurākā izpratnē ar kultūru saprot profesionālo nodarbošanos literatūrā, tēlotājmākslā, mūzikā, dejā, teātrī un ar tām saistītajās jomās. Plašākā nozīmē kultūra ir kādas cilvēku grupas vai tautas dzīves veids, ticējumu, tradīciju, praktisko iemaņu kopums. Kultūra atspoguļo cilvēku izturēšanās iezīmes, uzvedības, pasaules uzskata un vērtību sistēmas modeļus.</p>
Kultūrvide	Pamats, uz kā pastāvēt visu radošo profesiju pārstāvjiem. Grāmata, dievnams, teātris, dejas, glezna, koncerts, kurortoloģija, tūrisms – šādā vai citādā kārtībā varētu grupēt Latvijas jeb ārpus galvaspilsētas kultūrvidē radītos kultūras produktus. Pievienotā vērtība šim kopumam jāmeklē ārpus nozares, un kultūras aktivitātēs jāiesaista visi iedzīvotāji no pirmsskolas līdz sirmam vecumam – katrā apdzīvotā vietā ir jānotiek nemitīgai kultūras kultivēšanai.
NVA	Nodarbinātības valsts aģentūra
PMLP	Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
ROBUST	Eiropas Savienības pētniecības projekts lauku – pilsētu mijiedarbes abpusējai attīstībai
SIA	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību
TIC	Tūrisma informācijas centrs
TPKN	Tukuma pilsētas Kultūras nams
TLA	Tukuma literātu apvienība